(ZEITUNGSDRUCKSACHE)

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

Ч. 88. Краків, 3. вересня 1940. Рік І.

„Krakauer Nachrichten“
Ukrainische Volkszeitung
für das
General-Gouvernement

Adresse der Redaktion:
„Krakauer Nachrichten“
Krakau, Orzeszkowagasse 7.II
Fernsprecher 104-81.

Adresse der Administration:
Krakau, Karmeliterstrass 34 II
Fernsprecher 230-39

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА
в краю і закордоном:
місячно 3 зол. 50 сот.
чвертьрічно 10 зол. 50 сот.
піврічно 20 золотих
річно 40 золотих
Курс 1 нім. марки 2 зол.
Адреса Редакції: Краків, Ожешкової 7, тел. 104.81
Адреса: Адміністр. Краків, Кармелітська 34, тел. 230-39
Дирекції: ч. тел. 137-42

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

Заклик Фірера до німецького народу

з приводу відкриття другого року зимової допомоги

Берлін, 5. 9. З приводу відкриття другого року военної зимової допомоги 4. 9. у спортовій палаті в Берліні виголосив знаменну промову Фірер Великої Німеччини. Попередив цю промову звіт мін. Ґебельса з военної зимової допомоги за 1939/40 рік. Мін. Ґебельс ствердив, що у звітовому році 1939/40 зібрано на военну зимову допомогу 681 міліонів марок, крім цього 221,5 міліонів марок на Німецький Червоний Хрест і 124 міл. марок членських вкладок для НСФ, разом добровільно зложив німецький нарід 1.026,5 міліонів марок. Треба пригадати, що від 1914 ро 1918 року багата Німеччина зложила на Червоний Хрест всього пів міліярда марок. Ці великі суми призначені м. ін. на допомогу для матерей і дітей, на уладження дитячих садків, тощо. В Німеччині немає ніяких безробітних, зате в Анґлії робітництво живе в жахливих умовинах, серед нужди, голоду й хворіб. Вкінці мін. Ґебельс візвав німецький нарід до жертвенности на другу военну зимову допомогу.

Відтак серед невмовкаючих оплесків та окликів прибув Фірер і виголосив інавґураційну промову.

Він почав цю знаменну промову тим, що зясував спершу теперішнє положення та просто ґіґантичні німецькі зусилля й осяги в першому році війни. — У цій промові, перериваній гучними оплесками, підчеркнув зі сарказмом незавидні умовини Анґлії — та дав перегляд великих подій першого року війни, — що наступили з такою головокружною швидкістю, що не всі могли схопити їхню велику вагу. З гумором обговорив і чудернацькі »переможні комунікати« анґлійців, що намагалися всі свої поразки подати у фальшивому насвітленні, як »перемоги«. Зокрема згадав про соромну втечу з Дінкірхен. Загальну веселість викликала згадка, що анґлійці навіть програну у Франції записали у свому пропаґандивному запалі, як осяг. **Анґлія програє,** нікчемних і підлих підбехтувачів муситься усунути. Німеччина та Італія подбають уже, щоб раз скінчити з таким станом. Зчерги згадав Фірер з гострою іронією про міркування анґлійців на тему »ґенерала революції«, »ґенерала голода«, »ґенерала зими«, чим задумували вони звоювати Німеччину. Анґлійці повинні призначити своїм фельдмаршалом »ґенерала блюффа«... Цим усім анґлійським »ґенералам« Німеччина протиставить »ґенерала чину«. Фірер згадав притому про хоробрих німецьких летунів, що днем і нічю кружляють понад Анґлією та висловив свою подяку цілому німецькому народові, за його поставу в першому році війни. Анґлійськи летуни по бандитськи зявляються ночами обкидаючи бомбами без пляну і без розбору заселені дільниці німецьких міст, бо не мають відваги при денному світлі вилетіти поза Північне Море. Тому, що анґлійські повітряні бандити не заперестали цієї негідної методи, **німецьке летунство відплатиться багатократно такою мовою, що нею промовляють до німців анґлійці, — а Фірер ручає, — що промовлять вони радикальніше.** В обличчі тієї боротьби конечно зрозуміти, як важне є дальше уформування німецької національної спільноти, бо теперішня війна — це війна за всі суспільні основи німецького народу. З тим більшою рішучістю німці мусять признаватися до їхніх ідеалів, до яких належить також діло зимової помочи. Вартість його перш за все у практичному вихованні, в напрямі зрозуміння національної спільноти понад усякі клясові й станові різниці. 85 міліонів німців, що мають волю, рішення та готові до чину, не будуть переможені!

Добруджа — болгарам

Краків, 6 вересня 1940.

З кожної енциклопедії можна довідатись що це маленький нарід, усього яких $6^1/_2$ міліона душ, з яких добрий міліон розбритий у трьох сусідських державах. Маленький край, величиною акуратно як Галичина (ціла) з Волиню (колишніх польських пять воевідств). Довідаетесь, що це край гористий, в якому всього одна третина управної ріллі, та що населення бідне. Але серед сухих статистичних даних не найдете найважнішого: що це один із найсимпатичніших народів світа, нарід надзвичайно тугий, хоробрий, благородний, та що зпоміж усіх словянських народів — болгари (поруч із хорватами) нам, українцям, найближчі, наймиліші.

Є в історії болгарського народу різні моменти, що дозволяють переводити з українською історією деякі порівнання. У IX. і X. столітті могутня держава, вже в XI-му (отже швидше від Київської Держави) занепадає, щоб під кінець XIV. ст. підпасти під кормигу турків, в якій перевели цілих 500 літ. Визвольницька боротьба болгар проти турків надхнула болгарських письменників також само, як і наших наші степові змагання. Шевченковий „Кобзар“ мав величезний вплив на відроджене болгарське письменство, так, як знову старе болгарське, головно апокрифічне, письменство мало великий вплив на старий український літературний рух. Натерпілись теж болгари чимало від своїх славянських „братів“: зпід „опіки“ одних треба було делікатно випрошуватись, проти заойовницьких затій інших треба було вести довгу та криваву боротьбу. І та гірка болгарська доля, та безупинна болгарська боротьба, що червоною ниткою тягнеться крізь поверх тисячлітню історію болгарського народу — нас, українців, чуттево зближує до болгар.

В оцих днях уся Болгарія, увесь болгарський нарід переживає радісні дні. Один кусень споконвічної болгарської землі вертається назад до матірньої держави. Коли у 1912 році Болгарія разом із Сербією та Грецією остаточно прогнали зі своїх земель турків, здавалося, що настав світлий період в її історії та що остаточно болгарський нарід обєднається в одній рідній державі. Але зависні сусіди зараз таки кинулись на неї. До згаданих двох держав прилучилась ще й Румунія, щоби „при нагоді“ побільшити

До Всіх Вп. Передплатників І Читачів в „Краківських Вістей“ в Ґенеральному Ґубернаторстві!

Повідомляемо, що до сьогоднішнього числа долучуемо поштові чеки нашого Видавництва, які призначені на висилку передплати, на замовлення календарів, книжок та на евент. оголошення. Всякі грошеві посилки просимо полагоджувати **лише чеками.** Хто надає гроші звичайним переказом повинен додавати до кожної посилки ще **20 ґрошей,** бо від 1. вересня пошта при доручені грошей потручує собі від кожного переказу по 20 ґрошів.

Для вигоди Вп. Передплатників будемо частіше долучувати чеки нашого Видавництва до часопису. — При цій нагоді просимо при висилці грошей завсіди виписувати на відворотній стороні середньої частини чеку — на що призначені гроші.

»УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО«.

свою територію. Таким робом прийшло до другої балканської війни, в якій Болгарія втратила і доступ до Егейського моря у користь Греції і Македонію у користь Сербії і Добруджу у користь Румунії. Сусіди роздряпали всі болгарські окраїни. Швидко потім настала світова війна. Болгарія, вилічена зі славянофільства, станула по стороні осередніх держав. Коли впала і Сербія і Румунія, всміхнулася болгарам краща майбутність. Але остаточний вислід світової війни вдарив болюче і по болгарах. Версайські переможці шукали і на болгарах пімсти за їх союз із німцями. У мирі в Нейї освячено новий поділ Болгарії.

Від того часу Болгарія — ждала. Здаючи собі справу з того, що виснажена трьома війнами болгарська держава не має змоги ні сили стати явно і славно за тими болгарськими патріотами, які у втрачених окраїнних провінціях вели дальше революційну боротьбу (головно у Македонії проти сербів), болгарський уряд відмовив їм своєї підтримки, коли ж вони не слухали його, та своєю акцією спричинювали державі закордонно-політичні труднощі — рішуче той революційний рух здусив, не дозволяючи підривати свій авторитет. Цей внутрішньоболгарський трагічний конфлікт був неминучий, коли зважити, що болгарський уряд опинився був посередині поміж двома крайними крилами свого громадянства: націоналістичним і комуністичним. Увесь світ стрепенувся був у 1925 році на звістку про комуністичний замах на славетній собор у Софії, коли то заміром атентатчиків було вбити одним махом зібрану в соборі всю державну верхівку та всю еліту болгарського народу! Остаточно взяла верх таки розумна осередня політична течія, репрезентована болгарською закордонною політикою: течія терпеливости, еволюціонізму, конструктивної праці внутрі та ставки на розвиток зовнішніх подій.

Виявилось, що політична концепція тієї течії була правильна. Покривджена версайськими переможцями та ізольована післяверсайською політичною системою Европи (і Мала Антанта і балканський бльок це були союзи, фактично звернені проти Болгарії, хоч формально Болгарія мала »договори приязни« з Югославією і Туреччиною), Болгарія належала до ряду ревізіоністичних держав та знала, що її ревізіонізм залежав від успіху ревізіонізму німецького. Тому нічого не діяла, що могло шкодити Німеччині з вірою, що зі зростом потуги Німеччини прийде черга і на зміну балканських відносин. Тому Болгарія затискаючи зуби та не зважаючи на свої правдиві почування, жила у згоді з усіми сусідами, дипльоматичним шляхом дістала від балканського бльоку дозвіл на збільшення своєї армії, та порядкувала внутрішні справи, підвищуючи свій культурний і господарський потенціял.

Тепер настав довгожданний момент. Під тиском подій та недвозначного німецького становища, Румунія перша з болгарських сусідів згодилася на мирну ревізію своїх кордонів. Болгарія дістає назад свою Добруджу, вона поширює свій стан посідання здовж Чорного Моря та в сторону Дунаю. Згода між Румунією та Болгарією є фактом доконаним, Добруджа вертається до Болгарії! — Політична зрілість болгар склала іспит і збірає плоди. У цілій Болгарії радісний настрій. У цій радісній для болгар хвилині і ми, українці, пересилаємо болгарам свій найсердечніший привіт: ми разом із болгарськими патріотами певні, що й інші справедливі вимоги болгар будуть здійснені та що доля винагородить болгарам всі їх гіркі минулі часи.

МАДЯРИ ЗАЙМАЮТЬ СЕМИГОРОД.

Серед гомону дзвонів почався 5. 9. в год. 7. год. рано вмарш мадярських військ до північного Семигороду. До Сатмарнемету віхав зараз за військом регент Мадярщини адмірал Горті.

Перемоги на морі і в повітрі

Берлін, 4. 9. Начальна команда німецької армії подає: Одне підводне судно під проводом надпоручника фльоти Ендрасса підчас одної виправи затопило загалом 6 озброєних ворожих торговельних кораблів містоти 51.507 тон, в тому 5.000-тоновий кружляк »Денвеґен Кестл«. Дня 3. 9. ескадри німецьких літаків знов заатакували летовища в полудневій Анґлії та обкидали успішно бомбами ганґари і механічні варстати, спричинюючи низку пожеж. Підчас атак на анґлійські острови звели знов повітряні бої з корисним вислідом для німецьких ловецьких літаків. Ескадри боєвих літаків скинули в ночі бомби на анґлійські портові уладження, фабрики зброї та летовища. В Ліверпулі, Евенмавті, Брістолю, Портленді, Пулі, Рочестері й Мідлсберу вибухли величезні пожежі. Продовжувано закладання мін перед анґлійськими пристанями. Анґлійськи літаки налетіли в ночі на терен Німеччини та намагалися м. ін. заатакувати столицю Німеччини. Тільки нечисленним ворожим літакам вдалося перелетіти над Великим Берліном, та бомб вони не скинули. У Бранденбурґії та в кількох інших околицях Німеччини скинено бомби, що не спричинили шкід. Ворог втратив вчора 62 літаки, з того 46 літаків зістрілено в денних повітряних боях, 1 літак зістрілила в ночі протилетунська артилерія, 15 літаків знищено на землі. Не вернулося 10 німецьких літаків.

Берлін, 5. 9. Начальна команда німецької армії подає: Німецька военна фльота затопила в останніх днях 5 анґлійських контрторпедовців. Крім двох контрторпедовців, які затопили німецькі підводні судна на Північному Морі, затоплено 3 новітні анґлійські контрторпедовці »Експрес«, »Еск« і »Айвангое«. Одне підводне судно затопило з сильно стереженого морського транспорту низку озброєних ворожих торговельних кораблів загальної мистоти 27.000 тон. Дня 4. 9. німецькі ескадри боєвих і ловецьких літаків заатакували багатократно й успішно бомбами летовища, фабрики літаків та один муніційний табор. У фабриці летунських моторів в Рочестері та у фабриці літаків у Вейбріджі влучно поцілено в ганґари й будинки. Підчас цих атак дійшло до низки повітряних боїв, переможних для німецьких ловецьких літаків. В ночі ескадри боєвих літаків заатакували головні портові уладження й доки на західньому та східньому побережжі Анґлії та численні летовища. В Ліверпулі, Свенсі, Брістолю, Веймавті, Пулі, Четемі, Тілбері, Ґріт-Ярмавті й Галі вибухли численні пожежі. Німецькі літаки дальше закладали міни перед анґлійськими пристанями. Анґлійські літаки знову налетіли в ночі над Німеччину. Сильна оборона протилетунської артилерії розбила ворожі спроби заатакувати Берлін. Тільки в двох місцях вдалося ворогові скинути бомби на терен столиці, причому як тут, так і в інших місцевостях спричинено незначні шкоди. В одному з північно-німецьких міст бомба впала до одного робітничого схоронища та в била 18 цивільних осіб, що були поза протилетунським схоронищем. Ворог втратив вчора загалом 57 літаків, з того 54 в повітряних боях, один літак зістрілила в ночі протилетунська артилерія, 2 літаки знищено на землі. Не вернулося 17 німецьких літаків.

В ночі на 5. 9. фльотиля швидкобіжних суден заатакувала біля східнього побережжя Анґлії анґлійський транспорт під конвоєм. Торпедними вистрілами затоплено 5 ворожих, навантажених кораблів, загальної містоти 39.000 тон, серед них один пароплав-цистерну. Ввесь транспорт під конвоєм зовсім розбито. Одному з швидкобіжних суден вдалося торпедою затопити один з анґлійських контрторпедовців, що конвоював транспорт.

Бої на Середземному Морі

Рим, 5. 9. Головна кватира італійської армії подає: Італійські летуни успішно збомбардували здовж побережжя Альжиру 3 анґлійські кружляки та 2 торпедовці, причому 2 кружляки одержали влучні поцілі бомб важкого калібру. На чердаку одного з цих кружляків завважено великі клуби диму. На Еґейському Морі спостережено ворожий транспорт під сильним конвоєм военної фльоти. Щоб забезпечити свобідний шлях цьому транспортові ворожі повітряні й морські збройні сили напали на італійські летунські та морські бази на Еґейському морі. Дві ескадри ворожих літаків обкидали бомбами летовища в Ґадурра й Маріцца, де знищено на землі два італійські літаки. Морська ворожа ескадра обстрілювала Скарпанто, де незначно ушкодила деякі приватні доми та зранила низку цивільних осіб. Італійська протилетунська артилерія та ловецькі літаки відперли цю атаку в короткому часі. Зістрілено 7 ворожих літаків, причому взято в полон 8 ворожих летунів. Після цього італійська повітряна фльота перейшла до контр-атаки. Від год. 7. до 17.30 італійські бомбовики пять разів атакували ворожі кораблі. Не зважаючи на ворожу протилетунську артилерію та ворожі ловецькі літаки, вдалося поважно ушкодити 4 кораблі та зістрілити 5 ловецьких літаків. Два італійські літаки не вернулися, кількох італійських летунів ранено. В тому самому часі італійські гончі торпедні лодки »мас« заатакували анґлійські кораблі, причому поцілили один кружляк і два торпедовці в каналі Казо. Одна з гончих лодок не вернулася.

В північній Африці була обосторонна діяльність летунства. Ворожі летуни спричинили незначні шкоди, причому вбито одну особу, ранено 11. Зістрілено 4 ворожі літаки, з чого два вогнем протилетунської артилерії. Всі італійські літаки вернулися до своїх баз. Підчас одної з ворожих морських атак у східній Африці зістрілено один анґлійський літак. Одна з італійських ескадр бомбовиків успішно обкидала бомбами важкого калібру анґлійський пароплав на Червоному Морі.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

20 літ неволі *)

ЛЕМКІВЩИНА НА НОВІЙ ДОРОЗІ.

Перші проблиски просвітянського життя на Лемківщині зараховуємо на час першого десятка 20 століття.

В головному Товаристві „Просвіта" велися важні наради, як повести просвітянську працю на Лемківщині та, яких до цього підшукати людей, щоб вони своїм культурним підходом і знанням притягнули місцеве населення до культурно-освітньої праці. Але перші піоніри просвітянського життя переконалися в свому центрі, що в місті Сяноці, де намічено створити філію „Просвіти", немає майже зовсім відповідних людей до якоїнебудь національної праці. Вправді парох Сянока, о. Омелян Константинович — українець, але він з різних причин від роботи відтягнувся; радник А. Пеленський хвора людина, також до роботи неспосібний проф. Франчук ізза лихого здоровля, проф. Р. Ковалів знову держався осторонь просвітянської праці. Вже на других зборах постановлено, що просвітянську працю на Лемківщині поведе найскорше українець - адвокат і його конципієнт, залежний від голов. Т-ва „Просвіта", бо тоді буде більша запорука, що такий конципієнт, установлений Гол. Видiлом, може успішно вести організаційну працю при співпраці громадянства Сяніччини. Саме тому в присутності відпоручників центральних товариств: Народнього Комітету, Народньої Канцелярії, Т-ва Кред. Священиків і Урядовців, Сільського Господаря, Дністра, Сокола, Союза Кредит. Краев. Ревіз., назначено організатором Лемківщини Калинюка Василя, що був просвітянським організатором Лїщини з осідком у Сяноці. Намічено теж заснувати в Сяноці українську Касу при матеріяльній піддержці центральних фінансових інституцій.

На лемківській смузі були вже до світової війни деякі організовані установи. Знжміж кращих повітів на Лемківщині на перше місце в ділянці національної справи вибивався Сянік і Новий Санч. З просвітньо-культурних установ були на Лемківщині філії „Просвіти" в Новому Санчі, — основана в 1902 р., в Яслі — основана 1903 р., в Сяноці — основана в 1903 р., філія „Сільського Господаря" в Сяноці, Повіт. Шкільний Союз у Новому Санчі, як частина Краєвого Шкільного Союзу, та з економічних — сильний „Лемківський Банк".

Започатковане „Просвітою" діло національного освідомлення Лемківщини жеврiло на місцях, де його защіплено, доволі буйно. Саме це початкове просвітянське світло, кинене на Лемківщині, дало цінні історичні причинки, що закріпили національний світогляд у найсильніше консервативній вітці нашого народу на Лемківщині. Одначе з історичної точки погляду — сумним свідком блискучої минувшини нашого народу на заході лишилася вузька смуга Лемківщини. Тягнеться вона верхами гір від повіту Новий Торг через Новий Санч, Грибів, Горлиці, Ясло, Коросно й Березів та щойно в повіті Сянік розливається ширше. Розкинені на півночі острови нашого населення — саме на промежжі повітів Коросно, Ряшів, поза Стрижів і Фриштак, Лежайськ і Березів та мішані під обрядовим і національним оглядом дальше ще на північ положені повіти свідчать про те, що нахабний натиск ляцького племени йшов від заходу й півночі на наші землі та випирав наше автохтонне населення на цих окраїнних промежжях продовж історичних століть чимраз більше й далі на схід та південь. Етнографічна границя заломлювалася й затиралася, наша культура завмирала, рідне слово замовкало на просторах, виставлених на чужі ляцькі впливи, що постійно зростали та не знали пощади. Успішно видержувала цей ляцький натиск лише сама Лемківщина. Боронив її недоступний гірський терен і помагав їй зберігати цінності своєї прадідної культури: своєї мови й віри, звичаїв і обичаїв, ноші та житла. Боронив, але теж і затісняв природній розвиток культури. Лемківщина тратила поволі звязки зі своїм матірним пнем і тільки коштом застою в розвитку власної культури не подавалася. Це відрубне географічне положення та культурний застій спричинили тяжке й невиносиме матеріяльне положення, що по розпаді Австрії перейшло в крайне зубожіння. Воно вигнало мешканців Лемківщини з їх хат на еміграцію закордон, — унаслідок цього залишені хати отвираються на посторонні впливи, що підкопали на довший час рештки основ самостійного національно-культурного життя Лемківщини. Появилися громади, в яких замовкнуло рідне слово — та церкви, де немає вірних. Господарська незорганізованість, велика темнота ізза браку шкіл, занедбана скотарська й лісова господарка поставили Лемківщину перед маревом голодової смерти. Відсоток неграмотности на Лемківщині найвищий: переважаюча частина гірських сіл виказує 100% безграмотности. Всі просвітні заходи були без успіху, бо крім школи потрібні ще курси для дорослих неграмотніх. Щойно по зменшенні неграмотности можна думати про культурно-освітній та кооперативно-торговельний і вищий господарський рух. До цього знову треба підібрати й виховати метких провідників при помочі курсів і фахових інструкторів. Окремо до піднесення господарського життя Лемківщини потрібна рільнича школа з перевагою науки про гірську господарку, скотарство, бджільництво, лісову господарку та сільсько-домашний промисл і торгівлю всіми природніми скарбами Лемківщини. Ці способи навчання й перевиховання в господарському житті Лемківщини конечно й для мужчин і окремо при помочі виховних жіночих курсів для жінок на Лемківщині.

На перешкоді цьому всему стояла довгі роки сама Лемківщина, одначе не з власної вини! Вихована від довгих літ різними несовісними й політичними спекулянтами, агітаторами в руссофільському дусі, поклада ла всі надії своєї незавидної долі на могучу царську Росію. Українці були на Лемківщині дуже слабо зорганізовані, тому й малий мали вплив на людей. Як де й вони старалися поширити свої часописи й книжки, противники руссофіли заедно знайшли спосіб спаралїжувати їх вплив. Чинили вони все та мали піддержку від ляхів, що ніколи не ризиґнували зі своєї опіки над Лемківщиною, — не перебираючи в засобах — і впоювали в несвідомий народ таку сильну ненависть не тільки до національної української ідеї, але й до самої назви „Україна".

Автор цих рядків був сам свідком, як руссофіл священик прилюдно в часі Богослуження з проповідниці говорив до своїх парохіян у селі Далієвій к. Яслиськ, що як „прийде до вашої хати українець і прохатиме напитися води, не дайте йому, бо він найгірший ваш ворог", або „помер українець і пішов (обовязково! прим. складача) до пекла, то всі чорти з пекла повтікали". А це не був спорадичний випадок, можна би ще безліч навести подібних нісенітниць, що їх плели різні лжепророки на Лемківщині.

Правда й те, що українці дуже мало, або й зовсім не цікавилися Лемківщиною. Не старалися пізнати цих своїх братів у зворах Бескиду, вплинути на них і виховати їх для своєї національної ідеї. Лемківщина була обсаджена майже виключно руссофілами священиками та такими самими вчителями. Українці боялися чомусь поселюватися на Лемківщині. Їх „відстрашувала" бесіда населення, далека віддаль від центру і недоступність гір. Кого перенесли на Лемківщину, — це називалося „за кару". Тому виключний вплив на народ Лемківщини мали руссофіли та вони закріпили в нім свої ідеї. Головною ідеєю було насаджування в селах Лемківщини російського (царського) православя, що мало на меті й завдання розбити не тільки одіозну українську Церкву, але головно нарід, та всіми силами закріпити ще дужче й триваліше нахил людей до „всемогучого білого російського царя - батюшки"!

Якщо говоримо про російське православя, то воно мало на Лемківщині зовсім інше значення й завдання, як у інших наших землях, де православна віра була загальною; — іншою від цього православія, що його польська адміністрація насильно руками руссофілів вводила на Лемківщині не як потребу душевного корму населення, тільки як засіб до свое роботи й мети, щоб розбити народню єдність на Лемківщині та в цьому розбитті чужими руками вигрібувати з вогню найкращі каштани для своєї польщини. Ще раз повторюємо та виразно підкреслюємо, що православя на Лемківщині було тотожне з насаджуванням руссофільства на Лемківщині й тому завжди приносило шкоду нашій національній справі.

Першою читальнею „Просвіти" на Лемківщині є така читальня в селі Одрехова коко Заршина в сяніцькому повіті, заснована в 1892 р. Перші основуючі збори тої читальні відбулися в дні 14. грудня 1892 р. Читальня почала свою працю в дні 18. лютого 1893 р. Філія „Просвіти" в Новому Санчі передає вже з 3. жовтня 1912 р. свій звіт, що просвітянська праця йде вперед і вдоволяючо. Улаштовує курси для неграмотних веде бурсу і при допомозі філії вибудовано церкву. Вона робить, що тільки може, ба, навіть більше, як деякі, що мають кращі умовини праці.

Тимчасом світові події розвиваються шаленим темпом і в 1914 р. вибухає велика світова війна.

---

*) Гляди »Крак. Вісті« чч. 86 і 87.

Проф. д-р Іван Огієнко

ГОЛОВА ГОЛОВНОЇ ЦЕРКОВНОЇ РАДИ ПРИ УЦК.

Провід над Головною Церковною Радою при Українськім Центральнім Комітеті у Кракові перейняв заслужений діяч на церковному полі проф. д-р Іван Огієнко. З цього приводу згадаємо бодай коротко декілька дат з Його життя.

Професор І. Огієнко народився в Брусилові на Київщині 2-го січня 1882-го року. В 1903 р. склавши іспит зрілости в Острізькій клясичній гімназії, вступив на історично-фільольоґічний факультет Університету Св. Володимира в Києві та покінчив його 1909 р. притому і надалі залишився професорським стипендистом; 1915 р. склав професорські іспити і став приват-доцентом, а в 1917 р. професором.

В роках 1918—1920 в новозаложенім Українськім Державнім Університеті у Камянці Подільськім був його ректором, завдяки йому основано при цьому ж університеті православний богословський факультет. В роках 1918—1923 проф. І. Огієнко був міністром освіти та ісповідань УНР.

Зокрема великі заслуги проф. д-ра Огієнка в церковній ділянці. Це довгий ряд наукових праць, що разом з діяльністю на церковній ниві склали би цілу окрему книгу.

В 1918 р. був членом - основником Української Церковної Ради в Києві, дня 14. І. цього ж року, на запрошення Президії, відчитує двогодинний реферат на Всеукраїнському Церковному Соборі п. н. »Відродження Української Церкви«, тоді був кооптований і членом цього Собору, та працював у секції богослужбових книжок.

В 1921—1922 рр. видавав неперіодичне церковне видання в Тарнові »Українська Автокефальна Церква«, в 1921 р. організував також Українські Пастирські Курси в таборі для інтернованих українців у Каліші.

1921 р. 21. IX. епископ Кремянецький Діонісій поблагословив переклади проф. І. Огієнка: »Св. Служба Божа Івана Золотоустого«, »Св. Відправа Вечірня й Раннє« та »Український Православний Молитовник«, з якого часу їх уживає Українська Православна Церква.

1921. 19. XI. Голова Директорії й Головний Отаман подякував окремим листом тодішньому міністрові ісповідань Ів. Огієнкові за працю: »повсякчас, при найнесприятливіших обставинах, з повною відданістю та великою любовю віддавав усі свої сили, знання й енергію для справи духовного відродження Українського Народу. Ревна та вельмикорисна праця Ваша заслужила собі признання серед вояцтва й громадянства нашого. Маю певність, що таку ж вдячну оцінку зустріне Ваша праця й на рідній землі«.

1921. 26.—27. XII. Подяка про. Огієнкові за культурну працю від Всеукраїнського Євангельського Собору в Америці в Бофало. »Хоч ми й не православні, але Вашу культурну працю дуже цінимо«.

1921—1923. Праця для підтримки військового духовенства. 1922 1. січня: Подяка всього військового духовенства за допомогу, що »не залишили самотнім свого рідного українського духовенства підчас зневіри та розпуки«. Від них ж 5. II. 1923 р. подяка »за невпинні турботи« про них.

1923. 16. V.: »Праця, яку виконав проф. Ів. Огієнко по перекладу Богослужбових книжок з грецької мови на українську, велика. Вона свідчить про його глибоке знання мов та заслугове великої вдячности українського народу«, Митрополит Діонисій (»Дзвін« 1923 р. № 6, Рівне).

1924. 28. VIII.: Благословенна Грамота: »Священний Синод Православної Митрополії в Польщі уділяє від своєї мірности благословення, з виданням цієї грамоти, вельмишановному Професорові Івану Івановичу Огієнкові за його корисну діяльність для Православної Церкви взагалі й особливо за його славнозвісну працю по перекладу святих Служб церковних мовою українською.

Свята Почаївська Лавра. 28. серпня 1924 року Божого, Голова Священного Синоду Діонисій, Митрополит Варшавський і Волинський і усеї Польщі. Теодосій, архиепископ Віленський і Лідський. Александер, епископ Поліський і Пінський. Член Правитель Діл Св. Синоду Алексій, епископ Гродненський і Новогродський«.

В р. 1925. 27. IV. Проф. Огієнко став членом Синодальної Комісії для перекладу св. Письма й богослужбових книжок на українську мову та виголосив доповідь про методольоґію перекладів св. Письма, що була опісля видрукована. 1926. 1. II.—30. IX. 1932. Був звичайним професором Богословського Факультету при Варшавському Університеті, займаючи катедру церковнословянської мови та кириліської палеографії.

Дня 14. III. 1927 р. одержав проф. І. Огієнко почесну грамоту: »Оцінюючи Вашу невтомну працю на користь рідної Української Православної Церкви та Рідного Краю, Рада Луцького Православного Чесно-Хресного Братства ухвалила вибрати Вас почесним членом нашого Братства«.

Дальша діяльність проф. Огієнка як діяча на церковній ниві:

1927. 8. XI. Заступник Голови Комісії для перекладу Св. Письма й богослужбових книжок на українську мову при Св. Синоді Православної Церкви в Польщі. 1928. 15. VI. Обраний головою Державної Перекладної Комісії при Міністерстві Освіти в Варшаві. 1930. 12. III. обраний Сенатом Варшавського Університету заступником Декана Богословського Православного Факультету. 1930. 12. V. членом Передсобору й Собору Православної Церкви при Православному Богословському Факультету при Варшавському Університеті. 1930. 29.—30. VI. заступником Голови Передсобору. 1930. 30. VI. головою Освітньої Комісії Передсобору Православної Церкви (до 1934 р. опрацював увесь плян цієї Комісії). 1931. з доручення Професорської Ради виробив повний Статут Православного Богословського Факультету.

В р. 1932. Університет ім. През. Т. Масарика в Брні, беручи на увагу наукові праці проф Огієнка, надає йому без іспитів ступінь доктора фільософії. В тому ж році аж до 1939 р. проф. Огієнко видавав місячник »Рідна Мова«, поміщуючи там і численні статті з церковної ділянки, в 1935—1937 рр. видавав місячник »Наша Культура«, поміщуючи також багато статтей церковного змісту.

3. серпня 1939 р. Проф. І. Огієнко головує в Церковній Раді в Варшаві при Українському Комітеті, а з 26. червня 1940 р. стає **головою Головної Церковної Ради при Українському Центральному Комітеті Кракові.**

НАУКОВІ ПРАЦІ ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА З ЦЕРКОВНОЇ ДІЛЯНКИ:

По 1937-ий рік проф. І. Огієнко написав 173 праці з церковного обсягу: 1) Історія Церкви 31 праця №№ 48, 49, 51, 88, 90—92, 101—103, 105, 107—110, 120, 121, 143, 144, 158, 159, 161, 169, 179—181, 186, 187, 191, 353, 408, (№№ див. »Науковий Збірник в 30 річницю наукової праці проф. д-ра Івана Огієнка« стор. 13—33); 2) Історія українського проповідництва 16 праць: №№ 19, 25—33, 39, 40, 54, 55, 64, 86 (там же); 3) Церковнословянська мова 30

М. АРДАН 3)

За Бескидом

(Продовження)*)

Входить кондуктор. В округлій плоскій шапці і в уніформі старої ЧСР. Лише на шапці, на місці чеського льва — трираменний хрест на тлі трьох горбків, що символізують Татри. Це національний знак молодої словацької держави. Веселий, усміхнений, вітає подорожніх словацьким національним привітом »На страж!«, підносячи вгору праву руку.

Гуменне. Має аж дві стації, хоч місто, дивлячись з вагону, доволі мале. Як наш Ходорів. У місті дві святині — одна наша, греко-католицька, друга римо-католицька. Хоч на око годі спізнати »якої віри« одна, а якої друга. По масі жидівства, що зі штурмом здобуває двері вагону, бачу, що це »арійське« місто. За містом величезна лікарня, а поруч неї величавий, модерний дім »Глінкової школи«. Загалом тут куди оком не кинути помітна культура й достаток. Що значить навіть у бідній країні добрий господар. Не диво, що після віденського арбітражу — мадяри навіть не пізнали деяких давних міст, що повернулися до них, а деякі казали, що треба було і Будапешт туди на »ремонт« післати.

Життєва стопа в колишній ЧСР, як і в нинішній Словаччині висока, це помітно по здорових, повних обличчях, гарних одягах. І тому можна лише подивляти наївність тутешних, що мріють про відоме »щасливе життя«...

Словачки походжують веселі, розсміяні, як на весіллю: спідниці в них короткі, може аж надто, рукави куці — деякі навіть у шовках. На ногах тонесенькі, ґазові панчішки, на які тепер у нас рідко кого стати. А про черевички нема що й згадувати. Червені, жовті, кремові, сірі, темні. Чиста »образа Божа«, в нинішніх часах. Бо крок за горами, і за підошви важко. Заздрісно робиться, коли подумаєш і тієї заздрости ні якк не міг позбутися, коли все бачив на власні очі.

Благословенна країна! Хоча довкруги лютує буря, нужда і картки — цей малий народ гейби у затишку скрився, живе тихим, нормальним, передвоєнним життям, ніби у Бога за дверима.

Після доброї години їзди крізь гори, вкінці показується рівнина. Поволі у сірій імлі зникають гори і рештки Вигорляту — починається низ. Земля тут краща, села багатші і ще кращі. Цілі лани золотої пшенички, а тут і там, серед пасовиська високі журавлі, студні, при яких пастухи поять товар. Таких журавлів, характеристичних для мадярської долини, тут повно.

Ці доли, по яких прогонить поїзд, це найурожайніша частина Словаччини. Вона тягнеться довгою, вузькою смугою на полудне від Карпат і Татр. Це шпихлір і золото країни. Правда, велику з неї пайку відкраяли осінню 1939 р. мадяри і цієї втрати ще й досі словаки не можуть переболіти. Найбільше жаль їм за містом Кошицями, великим торговельним центром полудневого сходу. Тепер це місто так як і Ужгород, завмерло. Там залишилось відірваних і 400 тисяч словаків, що тепер з тугою позирають на той бік.

За Бескидом бачив я як збірають хліб із поля. Не жнуть, а косять збіжжя. Також само не молотять ціпами і рідко кератами — а молотілками з моторками. В кожному »валалі« буває два-три такі »моторки« й вони вимолочують усе збіжжя в селі.

— Чому у вас косять збіжжя — питаю сусідки »шумної« словачки.

Здивування і мовчанка. Спершу думав, що не розуміє. Та ні! Довідуюсь — що вона взагалі не знає, як то можна »жати«. Пальцем на шибі показую, як виглядає наш серп.

По дорозі довідуюсь від тієї жінки, що цього року не гаразд зі жнивами. Зимою впали великі сніги, місцями 4—5 метрів високі, так що з весною прийшла чиста потопа й усе вимокло. Ця низинна земля любить »сухоту« (посуху), вистане один добрий дощ у травні до самих жнив.

Врешті, після тригодинної їзди — Михайлівці. За мадярської влади була це звичайнісінька провінціональна, брудна, зажидівлена діра. Тепер це справді містечко. Широкі вулиці, новітні будівлі, віллі, травники, кілька фабрик. Сьогодні Михайлівці мають до 30 тисяч мешканців.

Справжньою окрасою міста є греко-католицький монастир ОО. Редемптористів, а біля нього величавий собор, побудований у візантійсько-українському стилі. Вже здалеку з вікон вагону впадає в очі ця монументальна будівля, проектована архітектом проф. Січинським із Праги. Висока дзвіниця нагадує дзвіницю почаївського собору. І не диво — це ж її вірна копія. Святиня ця, може одна з найкращих святинь у цій державці — видимий знак нашої культури. (Д. б.)

*) Гл. »Кр. Вісті« чч. 86 і 87.

праць: №№ 93—96, 145, 168, 170—172, 174, 188—190, 193, 194, 197, 200, 201, 203, 215, 219, 221, 235, 238, 301, 302, 374, 378, 436, 437 (там же); 4) Кирилівська церковнословянська палеографія 17 праць: №№ 173, 185, 192, 196, 212, 218, 223, 236, 278, 340, 357, 379, 380, 382, 383, 410, (там же); 5) Церковна культура 31 праця: №№ 36, 38, 50, 53, 89, 106, 132—142, 152, 153, 156, 160, 164, 165, 217, 228, 233, 280, 329, 330 (там же); 6) Переклад Св. Письма та богослужбових книг 26 праць: №№ 68, 99, 100, 112—119, 130, 155, 166, 177, 184, 195, 207, 208, 385, 398, 402, 438—441 (там же): 7) Св. Письмо 22 праці: №№ 97, 98, 122, 131, 157, 178, 198, 199, 202—204, 206, 209, 229, 231,242, 244, 285, 359, 409, 412 (там же).

Опісля написав проф. Огієнко ще більше праць, які тут не вчислено.

В 30 роковини його наукової праці появився у Львові окремий »Науковий Збірник« присвячений Ювілятові.

В 1933—1940 рр. проф. Огієнко переклав цілу Біблію на живу українську літературну мову, з того Новий Заповіт та Псалтир вийшов друком 1939-го року.

За рідну культуру

В останньому часі пишеться і говориться багато про наше нове фахове шкільництво, що має виховати кадр працівників із різних ділянок життя, знову же гімназії й учительські семинарі подбають про створення ряду умових працівників, потрібних для ведення нашого духового життя.

Та поруч усіх тих важних для нас міркувань не смієmo забувати на одну може дещо менш практичну за це для культурної нації конечну ділянку — про мистецтво. Кожна культурна нація має своїх мистців. Мистців потребує нація для окраси свого життя. Мистецтво це душа народу. Зовнішні прояви нашого духового жуття, як імпрези, малярські вистави, журнали, театр — потребують мистців. І коли ми хочемо, щоби ці прояви були справді репрезентаційні, щоби дійсно нам дали душевну поживу, піднесли нас із сірої буденщини в країну кращого, повнішого життя, мусимо собі тих, що це мистецтво творять, виховати.

Загальноосвітні школи мають у своїх плянах дещо місця на підготову до розуміння поодиноких ділянок мистецтва. Це головно т. зв. рисунки й спів. Не місце тут розважати, чи пересічно-інтелігентній людині ця коротка можливість пізнати основи музики й малярства вистарчає. Але одно певне, що для мистецько-талановитої дитини цього рішуче замало. Дітей, що прим. люблять музику й спів треба ще школити в осібних музичних школах. В Галичині це завдання взяли були на себе Музичні Інститути ім. М. Лисенка. Тут, на терені Ґенерального Губернаторства, треба оснувати аналоґічні музичні школи. В початках були би це скромні одно-, дво- чи триклясові нищі школи (фортепіян, скрипка, теорія евент. спів), а згодом моглиб вони розвинутися. Добре булоби мати бодай одну вище поставлену музичну школу. Покищо в місцевостях, де є запотребування треба скликати нараду заінтересованих батьків, зробити пробні вписи, постаратися про фахових учителів (найкраще через У. Ц. К. у Кракові), подумати над домівкою і по цій підготовній праці внести відповідне прохання за посередництвом місцевих Допомогових Комітетів та наших інспекторів до місцевого Крайсгавптмана за дозвіл на оснування такої школи. Науку в музичній школі добре би почати вже у вересні, найдальше з початком жовтня. Такі школи могли б повстати прим. в Холмі, Люблині, Ярославі, Сяноці, Кракові а може і в Перемишлі. Їх іствування залежатиме виключно від фреквенції дітей, бо це були би лише привантні школи. При такій школі можна би й вести диріґентські курси, які багато можуть причинитися до загального піднесення рівня наших провінціональних імпрез.

Притому при наших культурно-освітніх організаціях (Просвітах, Рідних Хатах) повинні творитися крім хорів ще й дуті та мандоліново-ґітарові чи навіть смичкові орхестри. Всі ці орхестри оживлять імпрезове життя й приблизать загал бодай дещо до музичної штуки, умузикальнять його. — Зокрема по селах потрібні дуті орхестри, що малиб неодну нагоду заграти до вправ, маршів чи імпрез. Оснувати таку орхестру може один меткий чоловік, що грає хоч трохи на музичних інструментах. Дута орхестра має одноразовий великий видаток — це закуп інструментів. Але при добрій волі і при допомозі доходів з імпрез — можна б і цю перешкоду побороти.

Український Центральний Комітет оголосив у справах музичних відповідний заклик, щоби прийти і у цій ділянці з порадою. Тому в інтересі музиків є відгукнутись на цей заклик а й не музики, аматори співу й музики, повинні прийти з допомогою у будуванні нашої рідної музичної культури.

Час вже перестати говорити про нашу музикальність, а взятися за працю над собою та створити кадри музично-освічених людей. Тоді зайво буде і писати про те, як робити всякі імпрези, щоб не паленіти після невдалих виступів.

Д-р Евген Цегельський.

Причинки до історії наших днів

Рим, серпень 1940.

„Правдиві оборонці Франції"

Місячник „Ля віта італіяна", за липень 1940 р., містить цікаві замітки пера Пера Пеллікана про ролю жидівства в сучасній війні. Під вище наведеним піднаголовком наводить голоси париської преси з осені 1938 р. Такі вони:

„Пер Ґаксот (у „Же сії парту" з 30 вересня 1938) писав: „Сьогодні у Франції істнують для нас тільки дві партії, ті що є за Францією і ті що є за війною".

„Леон Доде („Аксіон Франсез" із 29 вересня 1938) писав: „Те, що під цю пору найважніше — то переслідувати войовничу настроєну банду у Франції. Я рахую на всіх французьких патріотів, що виступлять проти тієї банди".

„Жак Делебек („Аксіон Франсез" з 12 листопада 1938) писав: „Ті, що говорять про жидівську війну, не говорять про якусь химеру. Французи, що знизують плечами, коли їм стараємось втовкмачити, щоб вони зрозуміли скриту й негідну діяльність жидів, — зробили б краще, як би призадумались над цим".

„Шарль Морра („Аксіон Франсез", 4. вересня 1938) писав: „Під безпосереднім чи посереднім пануванням жидів, що є панами всіх ділянок держави, тієї французької держави, що вмирає через свою власну неміч, — справді французькі громадяни мусітимуть діяти невблагано: діяльність буде важка, але ясна, страшна, негайна, бо тут іде про те, щоб перешкодити жидам викликати війну".

„Румунія жертва... Ротшільдів"

„Перед самою теперішньою війною, у Румунії, коли премієром міністрів був Ґоґа, вийшов закон, що обмежував діяльність жидів. Та король Карло під жидівським натиском примусив Ґоґу до димісії. Натиск, як це читаємо в книжці Фердонета („La guerre Juive", Париж 1938 — „Війна жидів"), був такий:

1. Всесвітній конґрес сіоністів у Ню Йорку;

2. Жиди Ню Йорку (місто, де число жидів таке велике, що його можна називати Жидо-Йорк), реклямують перед Союзом Народів, хоч Зединені Держави не є його членом проти протижидівських законів оборони держави Ґоґи.

3. Федеральна асоціяція жидів Франції у тім самім змислі протестує перед Союзом Народів. Французький міністр у Букарешті Адріен Тіеррі (що оженений із Надіною Ротшільд) переводить успішний натиск на короля Карла в обороні жидів Румунії.

Сам Ґоґа заявляє 15. лютня 1938 р. перед проводом націон. християн. партії Румунії, що два дні перед його уступленням був у нього міністр Франції Тіеррі і зажадав відклику закону проти жидів і про оборону держави".

Пізніше, як відомо, прийшла загальна масакра Залізної Ґвардії, рештки якої тепер той сам король Карло „прийняв" до влади.

Подаємо ці причинки, бо вони відкривають усі закуліси старої Европи і доказують хто змагав до теперішньої війни.

М. Т.

ҐЕН. ГЕРЦОҐ ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

Ню-Йорк, 5. 9. З Капштаду повідомляють, що ґен. Герцоґ, б. премієр полудневоафриканського уряду, звернувся в парляменті з предложенням негайно почати мирові переговори з Німеччиною й Італією. Анґлія продовжує війну як »акт розпуки«, причому військове положення Анґлії доводить до того, що війна згори програна. Полуднева Африка повинна в якнайскорішому часі перестати війну, бо це може зберегти перед немилими наслідками. »На суші — сказав ґен. Герцоґ — виявилася вищість Німеччини, як річ без найменшого сумніву, в повітрі Німеччина доказує майже щоденно, що перевищає Анґлію«. Також на морях, як і під їх поверхнею німці доказали, що не мають найменшого страху перед Анґлією.

НЕСПОДІВАНА ОФЕНЗИВА ЯПОНЦІВ

Токіо, 5. 9. По офіційних повідомленнях з Нанкіну японські війська взяли в північному Китаю ініціятиву у свої руки та відкинули китайські війська, які намагалися відтяти залізничий шлях між Тунґфу й Шітай. В середньому Китаю вдалося японцям несподіваною офензивою спаралізувати руки новозорґанізованих китайських військ на північ від Вунінґу в провінції Кіянґсі. При співпраці з фльотою японці спричинили важкі втрати відділові китайців, що намагався висісти на сушу.

Три помилки Масарика*)

(Від нашого кореспондента)

Берлін, в кінці серпня 1940.

В 1933 році ділилася ще Европа на дві, рівні силами, ґрупи великих держав, в яких одна звязана була зі старим плютократичним ладом, друга ж тотальною системою. Але вже пять років пізніше, легко можна було побачити, що перша з тих ґруп, очолювана Анґлією та Францією починає підлягати розкладові. На місці попередніх двох державних ґруп, виступають в 1938 році, в Европі, три комплекси держав; а саме:

а) тотальні великодержави: Німеччина, Італія, Росія і Туреччина з 260 міліонами населення;

б) демократичні великодержави: Анґлія, Франція, Скандинавія, Голяндія, Бельґія і т. п. з 120 міліонами населення;

в) нерішена, східня частина Середущої Европи й Еспанія з 140 міліонами громадян.

На цьому останньому терені здобував щораз більші впливи господарський тоталізм, коли натомість Захід від весни 1938 р. почавши, тратив постійно свої економічно-політичні впливи.

Світ старого господарського лібералізму опинився на дорозі відступу. Переживав він незрозуміле для нього заскочення і був здивований. Він не передбачив, що німецький націонал-соціялізм, італійський фашизм та російський комунізм з такою силою потраплять продістатися також у ділянку економічного життя Европи й світа.

Зовсім подібну несподіванку — як слушно завважує полк. Моравец — пережила і реакційна Европа в добі Французької Революції. Анґлія думала тоді, що матиме бодай через 15 років спокій і зменшила навіть свою фльоту, а внедовзі вже мусіла добре напружувати свої сили в боротьбі з Наполеоном. Та вона таки не вспіла оборонитися перед ідеями тієї революції. Вони жили далі і підбили також її. В міжчасі найкращі демократичні ідеї запряжено до воза капіталізму, який доцінюе лише і виключно гроші. Цей віз безкарно товкся по країнах повоєнної Европи. Всі народи сподівалися, що бодай два покоління матимуть запевнений мир, та що Німеччина не двигнеться так швидко з военного, чи революційного упадку.

Все, що в перших повоєнних роках в Европі мало вигляди безінтересовного і суспільного поступу, зникнуло в кінці в імлі забуття. Приватний капітал дбав лише за власні інтереси, кинувши всі суспільні зобовязання на плечі державам та відмовляючись кормити когобудь, від кого не можна було заробити, чи — кого не можна було використати. Таким робом держава почула вкінці на своїй шиї міліони безробітних, а чейже з другого боку більшість її податкових сум походила з акциз, що ними обложили більшість найважніших продуктів щоденної потреби. В цей спосіб зачалося кормлення бідних бідними за посередництвом державної каси.

Підстава суспільної та індивідуальної моралі — безсумнівно радість праці. Демократичний капіталізм знищив радість праці, бо міліонам людей забрав її можливості, а там, де ще її залишив, значно обнизив вартість. Демократичний капіталізм не давав винагороди масам ані за геройство, ані за службу для добра загалу. Винагороджував (і ще як!) еґоїзм. Витворив він нові найвищі суспільні верхи через брутальні методи в фінансово-біржевих спокуляціях. В такому стані найбільші маєткі в демократичних системах походять властиво з крадіжі чужої праці, доконаної під охороною ліберального законодавства.

Звідси і боротьба з міжнароднім жидівством, яку розвинула і повела послідовно німецька націонал-соціялістична партія, це не тільки — на думку чеського автора — проблема расової ворожнечі, це також клясове питання. Четвертий стан умових і фізичних робітників бореться з плютократією, репрезентованою жидівством, веде боротьбу за право до праці та справедливість і чесність в її винагороджуванні. Є це водночас найкраща дорога до віднови суспільної та індивідуальної моралі. Відомо ж — усі навіть найкращі книжки світа не можуть направити людину так довго, як довго добра не винагороджують, а зла не карають. І цю правду зрозуміти легко: велика новітня революція в Европі, яка постійно відбувається, йде в напрямі будови старого муру між добром і злом, хоче відновити в людині віру в сенс життя, в саму людину і Боже Провидіння.

Чеський народ — заявляє Моравец — не розпізнав правдивого добра і справжнього зла. Тому пережив такі розчарування у 1938 році. Чехи, немов малі діти у святого Миколи, вірили в шляхотність західніх демократій, забувши, що ці демократії признають лише такі приязні, які приносять певні господарські і політичні користі.

Тому, що у 1938 році існувала на Заході загальна віра в можливість війни між новою Німеччиною та Совітами, не хотіли його політики послаблювати сили Німеччини та зміцнювати воєнний потенціял Совітів. Воскресша німецька армія стояла готова до вмаршу у Середущу Европу цілком майже подібно, як перед 150 роками Австрія, а з нею Перша Римська Імперія Німецького Народу, після перемоги на Туреччиною. Третя Німеччина »леґе натура« вибрала для своєї експанзії найслабше місце, себто держави, що повстали з купи звалищ після упадку Туреччини й Австрії.

Чехи були би в усе повірили, лише не в порозуміння Німеччини зі Совітами. Русофільство їх казало їм вірити, що навіть коли б Захід не встояв перед евентуальним ударом Німеччини, тоді все ще Росія буде велика і протинімецька та протигітлерівська. Масарик порівнював колись різниці і спори між західніми демократіями та Німеччиною до відвічного грецько-римського антаґонізму, що обіймає всі ділянки життя. Переочив одначе Масарик, що грецький індивідуалізм та анархізм підпорядкувалися ідеї римської карности, послуху й державності. Чехи наче старі греки не пізнали дійсної суті демократії, а в новітній Німеччині бачили лише копію старої довоєнної цісарської Прусії. Гасло самоозначення народів були гаслом радикальної лівиці, тому одначе, що воно загрожувало тим народам, які упривілейовано дав Чехословаччині Версайський Трактат, чехи його саботували, під покришкою твердження, — мовляв — німецькі домагання — це лише маска нового німецького імперіялізму. Згідно з ідеями Томи Масарика, Чехословаччина мала бути помостом поміж Сходом та Заходом. Сталося інакше. Повоєнні події в Европі відновили всі старі непорозуміння і ворожнечі. Замість бути мостом порозуміння між народами, стала Чехословаччина військовою греблею перед експанзією німців на Балкани і до Малої Азії. Масарик перестеріґав свій нарід перед рафінованою політикою, радивши вести її обережно, та не вязатись ні в добрі, ні в злому надто сильно з одними державами. Чехи призабули цю науку та історичний досвід, що: довша їхня ворожнеча з Німеччиною в наслідках вела завсіди до їхнього підпорядкування її інтересам. Середньовічна чесько-німецька боротьба скінчилася була тим, що зраджені союзниками та тодішньою »Ліґою Націй«, себто Церквою, увійшли чеські князі до німецького державного союзу, як найсильніші влодарі. Чеський нарід був завжди хоробрий. Одначе під впливом двадцять років проповідуваного пацифізму ця хоробрість і віра у власні сили послабилася. Це перестōрога для всіх народів, що не хочуть щезнути з лиця землі! Всі спроби чеської закордонної політики орґанізувати, під наглядом Заходу, Балкани (що тепер так швидко, легко і беззастережно зробила Німеччина та Італія) по двадцятьох роках великих зусиль не довели до нічого. До 1934 року мала середньо-европейська політика чотири політичні центри: Берлін, Рим, Варшаву і Прагу. Берлін порозумівався з Римом та Варшавою і виманеврував Прагу в ізольовану ситуацію. Масарик казав: »Чехословаччино! Твоє завдання — вирівнювати в Середущій Европі натиски Німеччини, Італії та Росії«. Чехословаччина виконувала натомість ролю ґубернатора Франції та Анґлії. Політика Франції була в Европі доти сильна, доки її армія була найсильніша. Розброєну Німеччину шахували Мала Антанта і Польща, бувши наче клином поміж Німеччиною та її — як каже автор — природньою союзницею Москвою. Переходова ворожнеча між тими двома великими державами вибила французам сильний ґрунт зпід ніг. Французам не треба було вже греблі між Німеччиною та Совітами, Совіти гальмували похід Німеччини на Малу Азію, а Німеччина з такого ж крилового положення перешкоджувала Совітам іти до Індії. Ґенеральні штаби в Льондоні та Парижі втратили інтерес в охороні Чехословаччини. Словом, мурин може відійти...

Частину вини за траґедію Чехословаччини несе також сам Масарик, що був великим франкофілом власне в повоєнних роках. Колись він думав інакше, згодом помилився і, під впливом конюнктуральних політичних процесів, змінив орієнтацію. У 1876 році полемізував Масарик і то гостро з французьким соціольоґом Теодором Функ Брентаніом, який хотів бачити спасення людської культури у союзі французів зі словянами. Тоді Масарик писав: »Такий союз був би для Франції і то переможеної корисний. Хто ж хоче сьогодні писати про майбутнє людство, не може і не повинен переочувати величі німецького народу. Французький соціольоґ не знає чехів і не відає, що ми є сполучником між німцями і словянами. Ми, словяни, завдячуємо все, що з нас виросло таки німцям, а не французам«. Такого погляду був сам Масарик ще довго по війні. У 1923 р. заявив повну відданість Франції. Помилився, гадаючи, що Чехословаччина наближить Францію до Німеччини. Длятого вона не мала відповідної сили. Натомість Франція завжди мала змогу кинути Чехословаччину на німецькі баґнети.

Але третя і найбільша помилка Масарика — на думку чеського відважного політичного публіциста — було приняття кордонів, дарованих Чехії західніми великодержавами у Версаї. Якщо б ці кордони були згідні з правом самоокреслення народів, Чехословаччина була б не брала до себе 3 міліонів німців і значного числа мадярів. Кордони Чехії з Версаю були лише лінією французьких твердинь, обсаджених чехами. Капітал західніх великодержав навіть не любив чехів, бо вони вміли добре господарити і не лізли в його петлю. На коротку мету — Чехія була для цього капіталу майже зайва.

РОЛЯ Б. КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Після ліквідації повоєнних територіяльних клопотів в Европі перед побідними державами повстала нова небезпека: европейські маси зачинали з зацікавленням глядіти в сторону Совітів, вичікуючи великих надій від тамошньої революції. Інфекція революційних східніх впливів була (в актуальний момент) для Заходу ще небезпечніша, ніж можливість нового дозброювання Німеччини; треба було цю небезпеку поборювати.

На цю тему Моравец пише буквально таке:

»Критичний момент надійшов у 1919 році, коли українці у Східній Галичині під натиском червоної армії відступили на захід, а комуністи рівночасно зміцнилися в Мадярщині урядом Белі Куна. Можна було побоюватися, що совітська армія обєднається з мадярською червоною армією, та що таким робом в Европі знайдеться джерело комуни, яка піде опісля через Австрію, а може також до Італії та Південної Німеччини.

*) Гляди »Кр. Вісті« чч. 79 і 85.

Комуністична Мадярщина обсадила тоді Карпатську Україну, заволодівши через те сьогоднішнім Ужоцьким перевалом, або »татарським шляхом«, старою дорогою, що дозволяла мадярам сполучуватися з південно-українськими степами.

Тоді то власне постановило головне командування алянтів, що на цьому перевалі мають зібратися всі військові сили Середущої Европи, щоб оборона тих випадових воріт не лишалася довго в руках підозрілих мадярів. Цими військовими силами була польська, чесько-словацька і румунська армія. Коли б тоді прилучено Карпатську Україну до Румунії, або Польщі, можна би було — на випадок потреби — вжити чеського війська проти Совітів. Лише з того приводу прилучено Карпатську Україну, як автономну одиницю до Чехословаччини. Вікно, яким московський вітер віяв до середини Европи заступлено сильною вставнею.

КТВ.

—o—

З голосів преси.

Німецька армія по році війни

Підполковник Ґеорґ Сольдан видрукував у »Фелькішер Беобахтер« з 2. ц. м. статтю, яку можна вважати цілою порівняльною фаховою студією поміж війною світовою та сучасною. Автор наводить страхітливі цифри людських втрат, що їх зазнавала німецька армія за світової війни за кожним своїм стратеґічним успіхом. Перша подішня перемога на сході, яка довела німецькі війська за Нарев та на схід від Лодзі, разом із першими успіхами на західньому фронті, коштувала німців округло 700.00 душ. Перші чотири місяці світової війни коштували чверть міліона вбитих і ранених вояків центральних держав. Два тижні мазурської битви, яка зломила силу російської армії, принесли німцям прорив на 160 кільом. широкий та 120 км. довгий, але коштували їх понад 100.000 людей, з того 31.000 вбитих. Під Верденом староримське гасло »Ті, що йдуть на смерть, здоровлять тебе« — стало девізою кожного німецького вояка, який кервавився у змаганні за кожну пядь землі. Пригадуючи ті факти зі світової війни, автор каже, що тому кожний, хто на початку цієї війни сказав би, що французи після кількатижневого наступу лежатимуть на колінах, був би в очах земляків кандидатом до дому божевільних. Німецькі сумніви на початку цієї війни не були доказом слабости ані малодушности, тільки свідомости поваги цієї війни та її труднощів. Тим величавіші пізніші перемоги. Автор аналізує ролю поодиноких родів зброї підчас світової війни та теперішньої. Цікаво, що при підкреслюванні величезної, ба навіть інколи вирішної ролі летунства і змоторизованих частин, автор віддає першенство таки — піхоті. Ніякі успіхи летунських та змоторизованих частин, каже автор, не мають стратеґічного значіння, якщо їх не закріпить своїми діями піхота. Пригадує теж, що нераз щойно піхота мусіла промощувати дорогу змоторизованим частинам, напр. при переході рік. У цій війні далеко більше завдання припало частинам звязку та піонірам. Кажучи про розмірно невеликі втрати у війні 1939/40, автор вбачає у цьому заслугу знаменитого вишколу та найдбайливішої підготови до военного наступу, а також використання всіх військових досвідів. Ця кожноразова дбайлива підготова є причиною, чому між поодинокими военними операціями на ріжних фронтах завсіди приходили довші перерви. Тепер є теж така перерва, найдовша з усіх, бо підготова до вирішного удару проти найсильнішого ворога вимагає найдовшого часу.

—o—

Ґібральтар

Передова стаття **»Франкфуртер Цайтунґ«** з 25. 8. була присвячена проблемі Ґібральтару: тої найважнішої точки, що лучить Европу з Африкою та Середземне Море й Атлянтійський Океан, захопленої підступно анґлійцями підчас еспанської наслідчої війни.

„Ґібральтар — читаємо там — став великою турботою Анґлії ще раніш, поки еспанці почали домагатися його звороту. Острах, що те місце може стати тереном безпосередніх воєнних дій, виринув відразу після приступу Італії до війни. Але тоді Анґлія ще не дуже хвилювалася. Бо з уваги на французького союзника було ще передпілля та були ще пороздільовані скрізь війська, які в широкому колі могли боронити Ґібральтару. Анґлія здавен базувала свою середземно-морську політику на помочі свого союзника. На Сході точка тяжести лежала при французькій орієнтальній армії, яка мала боронити всього терену від Палестини аж по Суез та Єгипет. На Заході анґлійці могли сподіватися охорони від французького Альжиру й Марокка з його морськими та летунськими базами. Щойно коли після підписання перемиря відпали всі ті французькі станиці підтримки, та коли німецькі війська звилися на піренейській границі, злучившись безпосередньо з Еспанією, щойно тоді еспанські ревіндикаційні вимоги стали чимось, що треба було брати дуже поважно. Недавно підписаний еспансько-португальський договір про спільноту інтересів дав Льондонові до зрозуміння, що й дорогою на Портуґалію не можна буде боронити Ґібральтару.

Отже нині стоїть Ґібральтар самотою. — Британська влада швидко витягнула всі висновки з нової ситуації та перетворила те місце у чисто військову станицю. Більшість цивільного населення евакуовано ще в травні, коли погіршилися взаємини з Італією. Еспанські громадяни відїхали до Еспанії, британські спершу до французького Марокка ,звідси після епізоду в Орані (нападу на французьку воєнну фльоту) завернули їх назад. Щойно, коли почали падати італійські бомби, то вони — британські громадяни з Ґібральтару — відплили на Мадейру, та звідтіль до Анґлії або Канади. Не легковажучи собі значіння твердині, треба таки ствердити, що її військову вартість значно підірвали події з останніх місяців. Як звено у ланцюзі оборонних твердинь, що мали боронити анґлійського морського шляху через Середземне Море на Далекий Схід та до Індійського Океану, Ґібральтар вже перестав істнувати. Італія володіє без решти над середною частиною Середземного Моря. — Спроба британців відкрити шлях між Ґібральтаром та Александрією бодай для воєнних кораблів — не вдалася. Таким робом Ґібральтарові залишилися лише роля прибіжища для стаціонованих там частин фльоти, звідки вона може робити час до часу випади, без великого стратеґічного значіння. Інша річ, що одночасно з утратою своєю ролі, як посередницької стації на Середземному Морі, Ґібральтар зискав на значінні, як точка охорони й відпочинку для анґлійських кораблів, що пливуть довкола Африки та до Південної Америки. Від Ґібральтару до півночі розпочинається велика небезпечна смуга, що грозить кожному, хто їде до Анґлії чи вертається ззвідти. Щоб бути єдиним сторожем морського проливу, Анґлія зобовязала була Еспанію ще в початках минулого століття, що вона — Еспанія — не має права в сусідстві Ґібральтару укріплювати берегів та здвигати ніяких твердинь. Еспанія не мала права ані на власній території у віддалі 50-ти кільометрів, ані в Цевті, по тому боці проливу, вже на африканському суходолі, ставляти гармати та будувати форти.

Генерал Франко не признав того старого договору. Він казав укріплювати береги, хоч би тому, щоб забезпечити собі свобідний довіз військових резерв з Африки. Пізніше повстали довкола Ґібральтару форти; укріплені вже обидва береги проливу; гори в півночі за Ґібральтаром наїжені гарматами. У найближчому сусідстві Ґібральтару уладжені летовища та покопані рови, так, що Анґлія перестала бути єдиним стражником морського переходу з Середземного Моря до Атлянтику. Вправді Анґлія може все ще замкнути Ґібральтар, але не може тримати його відкритим, коли цього не схоче Еспанія. Тому Еспанія має вже знаменитий арґумент для свої вимоги, щоб їй передати контролю над морським проливом, та щоб звернути її скалисту твердиню. Ґібральтар з своїми округло 6-ти кільометрами укріпленого терену та зі скелею високою на 400 метрів є ще, очевидно, і сьогодні твердинею, яку треба брати поважно. Ще в минулому столітті було б неможливо здобути її. Але останній розвиток різних родів зброї та военних засобів — щоб згадати тільки новітні літаки, нові зривні матеріяли, прецизійність гарматнього острілу та досвіди з останніх місяців — ті нові засоби відкривають зовсім інші і кращі вигляди, незалежно від того, чи Анґлія могла б впровадити у боєву акцію свої славні великі воєнні кораблі, що їх тримає по різних криївках, чи не встигла б цього зробити."

„Українські переселенці уладжують виставу мистецтва"

В 187. ч. **»Френкішер Анцайґер«** з дня 12. серпня ц. р., який виходить у Ротенбурзі, в статті „Ukrainische Umsiedler zeigen Handarbeiten", читаємо:

»До часу замешкалі в околиці Ротенбурґа переселенці з Галичини й Волині показали тутешнім мешканцям деякі гарні й захоплюючі експонати, що свідчать про їх здібність в різних ділянках ручного промислу. Уладили вони в суботу й учора в шкільному будинку виставу ручного промислу. На першому місці були виставлені вишивки. Захоплююче враження викликували вони так прості, як і ті, що незвичайно по мистецьки розвинені і викінчені. Вишивані ручники, вишивані фартушки, хусточки, стяжки, сорочки та й мистецько-викінчені блюзочки — все це творить прекрасну живу гру красок. Дуже докладна штука виробу тих надзвичайно цікавих різноколірових взірців, дає нам можність пізнати велике замилування і велику талановитість українських жінок та дівчат у тій їх праці. Надзвичайно гарні вишивані скатерті та килими, серветі, заслони і — чого не мож забути — подушки з їхнім багатством красок. Бачили ми і декілька дуже захоплюючих своєю красою національних одягів з різних областей України. Про ткацький промисл виробу килимів переселенців свідчили кілька гарних кімнатних килимів.

Та українці є майстри й у виробах з дерева, в різьбарстві, та в кустарно-викладній штуці. З тої ділянки вдаряли нас своєю захоплюючою красою руками різьблені й мальовані шахи.

Інші експонати, а передовсім українські альбоми, книжковий переплет, закладки, деревяні тарілки і т. п. дають нам цілість вистави, уладженої з великою любовю і зрозумінням. Ті з поміж переселенців, що володіють німецькою мовою, служили своїми вказівками й услугами для численних відвідувачів, які у великій скількості явились у суботу та й учора на виставі«.

О-К.

—o—

Ініціятива й перемога

Насвітлюючи причини досягнень німецької армії, що вона їх мала продовж цього першого року війни й що з невблаганою послідовністю чергувалися одні за одними — ми порушували вже на цьому місці різні моменти, що дали їй оцю теперішню велику перемогу.

Похід на Польщу осінню минулого року, ненадійний — наче скок тигра — удар на Данію й Норвеґію, голяндська й бельґійська кампанія, великий бій знищення у Фляндрії й Артуа у розмірі, що його не знала досі історія збройних ударів, врешті нагальна ліквідація одної з найбільших мілітарних потуг на европейському континенті, французької армії — все те йшло так швидко, так прецизно і з такою послідовністю та, буквально, без усяких перепон, що бодай на якийсь короткий час затримували б хід операцій, що здавалося, наче б хто розмотував клубок добре навинених ниток. Все, що задумав та плянував німецький військовий провід — усе воно відбувалося згідно з його волею й з його бажанням.

Ми бачили, як у Польщі, згодом у Бельґії, Голяндії й Франції, ворожа сторона не мала своєї волі, не мала своєї системи, не мала своєї тактики, а робила, вірніше м у с і л а робити від самого початку й завсіди те, що їй невблагано диктувала німецька сторона. Від перших днів кампанії, від першого моменту започаткування операцій на фронтах, ворожі військові сили не могли вирватися зпід натиску цього диктату й тільки робили те, що мусіли робити, щоб рятувати себе, бо таку тактику накинула їм німецька збройна сила. І все те, що вони раніше задумували, плянували і до чого підготовлювалися продовж довгого часу — мусіли в останньому моменті кинути й швидко змінювати. Витворювався хаос, що у висліді доводив до повної катастрофи. Діялось воно так тому, що і н і ц і я т и в а спочивала ввесь час у руках німецької армії.

Вже від першого удару вхопила цю ініціятиву у свої руки німецька армія і не випустила цього найціннішого елементу збройної боротьби та перемоги ні на один мент. Не дає ворогові спамятатися, не дає змоги й нагоди виявити йому власної волі, власної тактики при реалізації своїх задумів і плянів.

Ініціятива — це передумова кожного успіху, зокрема в збройній боротьбі, у війні. Перший рік війни дав нам цілу низку фактів, що є вимовним доказом значіння ініціятиви.

А й те, що сьогодні твориться в повітрі над анґлійськими островами — це також доказ того, що можна зробити з ворогом, коли йому накинеться свою ініціятиву. Анґлійський військовий провід, що так бундючно вибрався на збройну розправу з німецькою армією, що плянував торощити її на її власній території — сьогодні ледви має змогу сяк-так боронити береги своєї власної батьківщини. Від задумів ґрандіозних ударів — перейшов до несподіванки необхідної оборони. Анґлійська армія, а з нею все населення анґлійських островів, опинилися в жалюгідному положенні постійно битої собаки.

А удар — паде за ударом, бо атакуючий, що завжди має в своїх руках ініціятиву, може й має нагоду завдавати ці удари там, де й коли він цього забажає. Атакуючий може й відпочати, може припинити удари. Атакований все одно буде в постійній напрузі, в постійному вичікуванні ударів, та в постійній непевности, де й коли прийде черговий удар. Він не знає, де зосередити свою увагу й де згуртувати головну свою силу, щоб відперти головний, рішальний удар, що вирішить цілу боротьбу.

І такий стан постійного хоронення себе перед ударами, такий стан перманентного вижидання й непевности, що принесе завтрішній день — виснажує його до решти.

Невпинна ініціятива вбиває у ворога його волю й змогу дальшого спротиву та дальшої боротьби.

* * *

Так воно буває на війні.

Але й так воно в кожній боротьбі. Байдуже, чи вона відбувається збройно, на фронті, чи вона йде іншими методами й іншими засобами, та в зовсім невоєнних умовинах. І навіть тоді, коли й відношення сил двох партнерів таке, як у великана й ліліпута.

Маючи ініціятиву — можна й з меншими, навіть зовсім малими й зовсім примітивно та скромно випосаженими силами так духово й фізично виснажити ворога, що він стає нездібний до боротьби. І програє.

На цьому й перемагали всі національні революційно-визвольні рухи.

П. С-ий.

Було колись

„Ой, нема, нема, ні вітру, ні хвилі
...............!"

Було колись... Давно — хоч і не дуже. А здається, наче все це таке недавнє, таке свіже, наче діялося не перед роками, а щойно вчора.

Таке воно величнє й незабутнє! Таке воно дороге, оте м и н у л е!

То ж не дивуватись, що жиємо ним і згадуємо його й отут, сьогодні.

Н а ч у ж и н і...

Далеко від Рідної Землі, де ні пошуму рідного вітру, ні подиху рідних піль, ні боязко-ніжного шелесту срібного листя нашої верби. Де кожна днина повна важким бануванням за всім, що рідне, за всім, що було, за всім, що так ненадійно швидко, наче в казці, наче в сні, зявилося й щезло.

Згадуємо м и н у л е. Згадуємо, переживаємо його й ж и є м о ним...

Згадуємо... Час великого відродження країни, коли скидала важкі кайдани найкраща під сонцем Земля, коли віками невольний великий нарід Тієї Землі дихнув уперше повною, вільною груддю, радісно глянув довкруги та втішно взявся до будови своєї н о в о ї хати. Коли над будуванням тієї хати працювали всі — й ті, що вміли й знали й ті, що в них не було знання, але горіли одним прагненням: причинитися до здвигнення тієї Великої Будівлі, що впала давно, перед віками, а оце тепер знову мала пишатися між такими ж будівлями й других сусідів. Коли хотілося всім, щоб ця Велика Будівля була й краща й більш величава й більш простора від інших.

Згадуємо й залізні лави Тих, що станули тоді на сторожі меж Тієї Землі, коли лихі сусіди зависним оком дивилися на її розквітання й готовились загарбати її своїми хижими руками.

Згадуємо лицарську добу кривавих змагань, коли лави воїнів - героїв бадьоро йшли в боротьбу, завзято били напасника та переможно гнали його геть із рідних нив, звільнюючи те, що загарбав, рятуючи те, що хотів грабувати.

Згадуємо н а ш е М и н у л е!

* * *

Кажуть люди: кепсько жити тільки спогадами! Бо людина, що водне жиє тільки минулим, що говорить залюбки тільки про те, що в її житті було — старіється. Вона нездібна вже до боротьби, до творення чогось нового. Вона не має вже нічого сьогодні, вона не надіється мати його завтра й не матиме вже нічого в майбутньому.

Так воно, ніби, з людиною.

Але ж не забуваймо, що, коли людина згадує своє минуле, вона передає його своїм дітям у память, вона лишає його в памяті своїх нащадків, що також житимуть цим минулим, навязуватимуть до нього в своїому житті тепер і в майбутньому. Що з минулого своїх батьків вибиратимуть найкращі моменти для свойого шляху в майбутнє, щоб може й продовжувати батьками започатковане діло. На цьому спірається традиція родини, традиція роду й імені.

Це — в сумі своїй — дає т р а д и ц і ю н а ц і ї.

Нація, що бажає жити своїм життям, що хоче йти назустріч подіям майбутнього — мусить навязувати до свойого минулого. В цьому минулому, в його великих, світлих, переможних подіях, мусить черпати силу до боротьби за існування, за свою долю й волю, находити переконання в слушності своєї справи, в необхідності змагань, та — саме головне — плекати й берегти найціннішу спадщину минулого: В і р у в п е р е м о г у!

На традиції Великого Минулого — до Великого Майбутнього!

* * *

Ось які міркування приходили на думку 31. серпня 1940. року в роковини одної події нашого Минулого, коли переможні полки нашої Армії входили в Столицю Рідної Землі.

П. С-ий.

Народнє здоровля

Школа й здоровля

Знову, як щороку, відчинилися двері шкіл, щоб впустити до себе тисячі дітей, »щоб пізнали світло, що в тьмі світить«. Коли значіння школи, освіти, для поступу кожного народу ставлять на чільне місце, то для українців — це питання життя і смерти народу, як окремої нації. На цьому пункті сходяться погляди всіх українців, навіть так не схильних, як знаємо, до однодушности...

Та не всі однаково уявляють собі завдання цієї освіти, того, чого треба вимагати від школи; іншими словами — які мусять бути напрямні шкільної науки, її програм. Саме над тим ми й хотіли застановитися.

Ще й тепер чимало педагоґів, більше старе, »казьонне« учительство, уявляє собі школу, як кузню чи джерело різних наукових знань з ділянки усяких »предметів« — читання, писання, аритметики, ґеографії, природознавства й т. п. Оскільки діти краще навчились писати й читати, далі пішли в рахованню чи вивчили більше краї світу, — тим краща наука, тим більша заслуга учителя. Ще й тепер часто вимоги шкільної інспекції йдуть виключно по цій лінії. Те, що діти приходять до школи з гнидами, з брудними нігтями, що місяцями ходять некупані, не знають, що то таке за зубна щітка, чи що не можна плювати в хаті на підлогу, — все це не завсіди турбує учителя, бо ж це не відноситься до »предметів« шкільної програми.

Немає сумніву, що за останні часи на справи виховання шкільної молоді звертають більшу увагу. Та все таки ще й тепер на виховання дітей у школі, особливо на здоровне виховання, на прищіплювання дітям корисних для їх здоровля звичок, призвичаєнь, не звертається тієї уваги, на яку заслуговує вага здоровля взагалі та для українського населення зокрема, що є, як нам усім добре відоме, в окаянному, жахливому положенні під оглядом здоровля.

Поліпшення здоровля цілого українського орґанізму, цілого народу, мусить бути »ударною« точкою діяльности наших суспільників, політиків, нашого проводу й кожного культурнішого українця. В цій програмі здоровна освіта та здоровне виховання широких народніх мас мусять стояти на першому місці; ніяка сила поліційно-санітарних заряджень, купи грошей на лікарні, амбуляторії і т. п. не може причинитися до вирішення проблеми здоровоохорони суспільства так, як це зробить широко поставлена, мудро переведена здоровно-освітна орґанізація.

І справді, чого варта китайська школа, одиноким завданням якої — навчити кожнього китайця як можна більші кількости знаків - ієрогліфів, щоби вмів прочитати хоч дещо з книги премудрости Будди чи Конфуція?

На нашу думку початкова школа мусить служити в першу чергу ділу загального виховання дитини, зокрема здоровному. А таке виховання, придбання тих чи інших корисних для здоровля дитини призвичаєнь, наші сільські діти можуть дістати тільки в школі й через школу. Очевидно, що однієї проформи, теорії тут не вистарчає. Напр., вчимо дітей не плювати на підлогу, а не маємо сплювачки; кажемо мити руки перед їдженням чи коли забруджено руки, а в цілій школі — ні однієї мийки для учнів; говоримо про заразу, про гігієнічний потребник (кльозет), а шкільний — аж гидко до нього підступити!

Отже не тільки теорії про здоровне виховання, але й практики, прикладу, що їх дитина бачить на кожному кроці, до яких привикає та ці призвичаєння несе потім до своєї хати, прищіплює їх потім і будучій своїй родині. Знаю, що не завсіди на селі можна спромогтися легко на добре приміщення для школи зі всіма вимогами гігієни. Та й найменше, найбідніше мешкання можна при добрій волі уладнати чисто, гігієнічно. Це було б навіть більш повчально для дітей: ось, мов, і сільську хату можна зробити привітною!

При уладженню школи звертаємо увагу на потребу мийки до рук (кожний учень мусить мати окремий рушничок), сплювачок у кожній клясі та коридорі, на окрему роздягальню для верхної одежі (для цього може бути використаний коридор, але ні в якому разі не кімната кляси!), коші для непотрібних паперців та сміття, на витиралки для ніг, та може найбільше звертаємо увагу на гігієнічне уладження та чисте утримання шкільного потребника. Про конкретнішу програму здоровно-виховної праці учителя ми ще будемо говорити в одній з чергових статтей.

Тут ще раз підкреслимо лише, що справа здоровної освіти в народній школі мусить бути одним з найголовніших завдань учителя. Учні скінчивши школу мусять бути добре обізнані з основними справами гігієни і теоретично і практично себто — предмет »гігієна« мусить бути введений бодай у старших клясах початкових шкіл.

Щодо середніх шкіл, то й там справа не стоїть хто зна як краще. Отож немає нічого дивного, що якийсь собі абсольвент ґімназії як свої пять пальців може вирахувати вам усі гори, річки й річечки Австрії, хоча має половину зіпсованих зубів, бо не навчили його ні то як плекати зуби, ні то освідомили його про значіння зубів для його здоровля, для цілого життя.

Оскільки мені відомо, програму для українських середніх шкіл ще не устійнено. Отож треба старатися, щоб предмет »гігієна« (правильніш — »здоровоохорона«), як окремий і дуже важний в нашій українській дійсності предмет був належно заступлений у всіх наших середніх школах, курсах і т. п. ще в цьому році. Предмет цей мусить викладати лікар, що одночасно є і здоровним вихователем учнів, слідкує за гігієною школи й школярів та веде шільну амбуляторію. Це той »шкільний лікар«, що мусить бути в кожнісенькій середній школі та якого в деяких краях називають »учитель-лікар«.

Як нам відомо, в кінці року має появитися відповідний підручник здоровоохорони (для учнів середніх шкіл та для учителів початкових шкіл). І українських лікарів тепер на наших теренах не бракує. Тож для переведення в життя наших побажань більших перешкод не буде, щоб були — зрозуміння важливости видвигнутої тут нами справи, бажання й добра воля наших відповідних керманичів.

Пригадую собі балачку з однією панею, що цими днями повернулася з літниськової місцевості на Лемківщині: »Не могла довше витримати, — каже — бо скрізь жахливий бруд. Господині ніби поняття не мають, що воду не тільки пють, а й миються нею... Раніш ніж запрошувати гостей на літниско, треба було б, щоб начальник громади примусово всіх викупав...«

Та примус тут ніпричому: тільки широка, — пристосована до наших вимог — шкільна освіта визволить населення від бруду та надасть народові тієї сили й здоровля, що витримають і переможуть усі злидні, які стоять на перешкоді до кращого.

Д-р М. Василів.

Заразний дитячий параліж

Зупиняємось на цій хворобі тому, що якраз тепер навістила нас ця хвороба в формі пошесті. Отож кожний, хто має діти, мусить про це знати та дбати, щоб його діти не стали жертвою тієї важкої та заразливої хвороби, що зветься також і хворобою Гайне-Медіна.

Хворіють на неї діти зовсім малі й старші, добре віджнвлювані й худі, багаті й бідні. Одним словом, хвороба ця не перебирає і не щадить нікого з дітей. Як появиться десь, швидко розповсюднюється, набираючи характеру пошести та завдає великі втрати, шкоди. Правда, безпосередньо від хвороби вмирає пересічно тільки 15% хворих дітей, але в 70% хвороба ця залишає по собі важкі паралiжі, що роблять дитину калікою на ціле життя. Отож більшість калік, що ми їх бачимо з покрученими ногами, руками, що висушені як патички, — це жертви тієї хвороби.

Хворобу викликують ще незнані заразні, у хворих на слизівку носа й горла. Коли такий хворий кашляє, чихає, сякає — він виприскує заразні коло себе й може безпосередньо заразити присутних коло нього дітей. Та заразитися можна й посередньо — через речі, що їх дотикав та забруднив заразнями хворий (хустинки, рушник, забавки, олівець, тощо), або через тих людей, що були коло хворого й хоч самі не хворіють, але на свойому носі та горлі мають заразні тієї хвороби (це т. зв. носії зарази). Якраз при пошесті хвороби Гайне-Медіна таких »носіїв« є дуже багато. Очевидно, що такі »носії« ходять скрізь, стикаються з дітьми не знаючи самі, що вони заражені, й розносять заразу. Досліджено також, що й відходи хворих, себто кал і сеч, мають у собі заразні хвороби.

Починається хвороба звичайно несподівано: дитина дістає нагло гарячку, болі голови й суглобів, сильно потіє. Часом болить її горло чи вухо, має бігунку. Загально ж хвороба виглядає досить легко, дитина є притомна, хоч і неспокійна, іноколи сонна. За 3—7 днів дитина ніби видужує, та якраз тепер, вже по хворобі, виступають найстрашніші ускладнення тієї хвороби, про які ми вже згадували — параліж. І ось, напр., мати зауважує, що її дитина, що вже бігала добре, просипаючись вранці не може стати на ніжки, або не може піднести ручки і т. п.

За якийсь час більша чи менша частина паралiжів уступає, але деякі залишаються на ціле життя. Тоді паралiжована кінчина, як кажуть, всихається, мязні її заникають, скорчуються, кінчина скривлюється й далі вже майже не розвивається, а дитина стає калікою.

Буває, хоч і рідко, що всі паралiжі минають. А буває і так, що паралiжі захоплюють важні для життя центри віддиху чи кровокружения й дитина швидко вмирає.

Що робити з хворою дитиною? За всяку ціну старатися, щоб дитина не заразила інших, ще здорових. Для цього треба хвору дитину негайно відділити в окремій кімнаті й нікого до неї не впускати. Як тільки пройде гострий стадій хвороби, себто спаде гарячка, хвору дитину негайно відвезти до більшої лікарні для лікування паралiжів. Електричними масажами, купелями та іншими заходами вдається часто таких дітей вилікувати зовсім або звести параліж до степені легких парезів, себто до легких паралiжів.

Вчасним відповідним лікуванням можна запобігти каліцтву хворих дітей. Це треба затямити!

Як оберегтися від зарази? Отож треба відокремити хворого, про що ми вже казали, й нікого до нього не впускати. Берегтися річей, що були коло хворого. Всім, що мають стичність із хворим, треба кілька разів денно полокати горло розчином борної кислоти, окисненою водою, тощо.

Коли в селі чи місті трапиться декілька випадків хвороби — негайно зачинити школу, заборонити людям сходитися до каварні, на весілля та інші сходини, бо хвороба найшвидше поширюється через носіїв зарази. Дітям треба переполікувати ніс, хоч раз на день розчином кількох кропель йодини на шклянку води та горла, як ми про це вже говорили. Стежити за чистотою потребників, а відходи від хворих змішувати з вапняним розчином перед тим, як виливати до ями (дивись у попередньому числі сторінки »Нар. Здор.«). Триматися контакту з найближчим лікарем і вимагати від нього порад у кожнім окремім випадку.

Д-р Марія С. Ясеницька.

ЗА ЗДОРОВЛЯ!

Як довідуємось з надісланого нам листа, с. Дубрівка (коло Лежайська) почала змагатися за поліпшення здоровля свого населення. Отже: 4. VIII. ц. р. п. Борис Остап з Ніска виголосив реферат про »Трахому«, що на східніх наших теренах уявляє собою справжню суспільну пошесть; 19. VIII. ц. р. він же виголосив другий реферат на тему: »Роля батьків у піклуванні немовлятами«, в якім підкреслив величезну смертельність немовлят у нас, указав на шкідливість різних забобонів, що стосуються до плекання дітей та згадав про потребу евгенічної (расової) контролі на українських теренах. В цьому ж таки селі заложили для українського населення аптичку першої помочі.

Щасти Боже Дубрівцям на добрій дорозі, а іншим радимо заразитися цим добрим прикладом!

КУРС ПЕСТУНОК ХВОРИХ У ВАРШАВІ

За дозволом німецької влади, Варшавський Український Комітет улаштовує 6-місячний курс пестунок хворих. Заняття розпочинається 15. IX. 1940 р. Викладатимуть фахові сили, українці й німці, що дає запоруку про високий науковий рівень цього курсу.

Укінчений курс дає право праці в лікувальнях. Мається на увазі першзавсе лікувальні Холмщини й Підляшшя.

На курс будуть прийняті кандидатки (в віку 17—30 років, вийнятково й вище), що мають свідоцтва або можуть ствердити скінчення бодай 6-ох кляс ґімназії старого типу чи 4 кляси нового (або іншої середньої школи).

На бажання заінтересованих курс цей може бути поширений на 1½-річний і стати поважним осередком фахового знання нашої жіночої молоді та приготовити її до відповідального служення тепер і в майбутньому.

Наука на курсі безплатна. Для замісцевих Комітет приділить помешкання в Українському Домі. Найбіднішим може бути призначене частинне утримання й стипендії.

Прохання з долученим життеписом і відписом шкільних свідоцтв надсилати найпізніше до 8. вересня ц. р. на адресу: Украініше Фертравенштелле, Варшав, Копернікаштрассе 13, на руки І. Чернецького.

—o—

ВІЛЬНІ МІСЦЯ ДЛЯ ЛІКАРІВ

До Лявтенбурґу, Крайс Штрасбурґ (Західня Прусія на дорозі Варшава—Млава—Ґравденц), місцевости з 5.000 мешканців і ні одного лікаря, потрібно лікаря на приватну практику, що знає німецьку мову. Місцевість — купелева, ґазове освітлення, водопровід, добрі мешкання. Зголошення слати до Василя Чубатого (Лімонаден- унд Зельтерфабрік Бімідерляґе Лаутенбурґ Впр) або до бурмістра Лявтенбурґу.

До Томашева Любл. потрібно 2-ох ветеринарних лікарів (один з них може бути й абсольвент). Зголошення до Українського Комітету в Томашеві.

З українського життя

ХОЛМЩИНА.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО В СІЛЬЦІ.

Сілець — відомий своєю святинею на Холмщині. Від непамятних часів спішать сюди десятки тисяч людей, що б помолитися перед чудодійним образом св. Анни та напитися цілючої води з джерела. Всі з нетерплячкою дожидають цього великого свята, що припадає 25-го липня ст. ст. Вже напередодні свята весело дзвонять церковні дзвони витаючи хресні ходи та гурти вірних, які спішать на великий відпуст. Два роки тому замовкло все. Поляки завалили церкву, зруйнували капличку при джерелі й образ св. Анни пішов шукати собі »пристановища« в Холмі. На місці, де стояла церква, поляки зрівнали землю і уладили руханкову площу для шкільних дітей, до речі самих українців. Людям недозволено молитись на святому місці і брати воду з джерела. Два роки довгої, пригнітливої тиші і знову загомоніли дзвони в сілецькій церковці, знову пішли тисячі людей поділитися своїм горем і радістю перед образом св. Анни. Населення до кількох місяців вибудувало нову церкву. Правда, вона маленька і деревляна, але цінніша від великих мурованих святинь. Одночасно вона свідчить про велику любов вірних до св. Анни. Вкінці вона як не можна найкраще доказує, що в єдности сила, бо в теперішніх часах збудувати в такому короткому часі церкву, це не така проста річ. При радіснім гомоні дзвонів вернув чудодійний образ до »своєї хати«, нової каплички при джерелі. Свято відбулося підчас прегарної погоди, в приявности маси народу. Особливо на передодні свята гарне було вечірне богослуження. Тепла, тиха ніч, ясно освітлена мала церковця. Довкола повно людей слухає Служби Божої. Незабутня картина. Після вечірні п. С. Любарський говорив до народу про історію Холмщини. Зі сходом сонця почалися знов Богослуження, що закінчились молебеном при джерелі. І розходились вірні вдоволені та щасливі. Ще ніколи не була сілецька святиня такою дорогою для серця вірних, як тепер. Втрачений скарб знову відзисканий; і нині вже ніхто не здолає його видерти, хіба з життям холмщан. Же-Ка.

ПЕРЕВОРЩИНА.

КРЕЧЕВИЧІ СЛУХАЮТЬ РІДНОГО СЛОВА.

В неділю 25. серпня загостив до Кречович голова делеґатури УДК. у Переворську адв. Левинський, щоб порушити деякі актуальні справи у звязку з діяльністю У. Д. Комітетів. До читальні зійшлися по Службі Божій всі українці з Кречович, які хоч говорять польською мовою — але все почувалися і почуваються членами українського народу. Адв. Левинський вияснив завдання У. Д. К. та У. Ц. К., якого провідником є проф. д-р В. Кубійович та обговорив їхню діяльність. Далі торкнувся шкільних справ у Кречовичах і передав директорові школи Л. Короновичеві одну суконку для пильної учениці з Кречович та одну суконку для цильної дівчинки зі Сімнова. Вкінці подав до відома, що мужем довіря У. Д. К. у Кречовичах є п. Камінський, який дістає вказівки від делеґатури У. Д. К. та від У. Ц. К. у Кракові. Приявні зацікавились усіми порушеними справами, та розвели над ними широку дискусію. По дискусії о. Федевич відчитав відозву »Сільського Господаря« в Ярославі, а Р. Мартинович виголосив реферат про значіння української преси і книжки. Зокрема торкнувся справи поширення часопису »Краківські Вісті« та видань »Українського Видавництва«. — Вкінці дир. Коронович говорив про шкільні справи у Кречовичах. Сходини закінчилися відспіванням національного гимну »Ще не вмерла«. Ро-ма

ПЕРЕМИЩИНА.

ЛЕНТІВНЯ ЖИВЕ НОВИМ ЖИТТЯМ.

Серед мальовничих околиць біля Нім. Перемишля лежить невеличке село Лентівня. Польська влада спеціяльно звернула свою увагу на це село, що завдяки свому прегарному положенні було Швайцарією для колишніх перемиських »достойників«, які найбільше шкодили українському народові. Польська влада натискала на згадане село, як лише могла, щоб його спольонізувати. Тому побудовано польський »косьцюл« і польський читальняний будинок, де промістилася ще польська крамниця. Гроші на них стягнено з українців, яким не дозволяли на ніяке культурно-освітне життя та приневолювали до переходу на рим.-кат. обряд. До того церкви не було в місці, а »косьцюл« близько. І поволеньки наші люди почали ходити до костела, при тому забували рідну мову та обряд. Багато лиха наколїла також »загродова шляхта«. І так з колишнього напів українського села залишилося не більш ніж 20 родин. По упадку Польщі прокинулося зі сну і село Лентівня. — В селі основано »Просвіту«, за почином якої в короткому часі влаштовано багато імпрез. При великій допомозі війта збірної громади із Кінківець Кашубінського відібрано половину давнішого польського »дому людового«, де приміщено читальню. До цієї домівки сходяться всі: і старші і молодші, щоб тут спільно послухати рефератів, прочитати, довідатись дещо нового, побалакати, та порадитись. Тут приїзджають молоді з Нім. Перемишля з т-ва »Черник« з рефератами. Ця горстка горнеться до своїх і хоче працювати та працює. Доказом цього ріжні імпрези. Зорганізовано при допомозі У. Д. К. в Перемишлі цього року перший дитячий садок, що його гарно вела провідниця п. Федорович. Далі українці Лентівні зробили вже заходи у справі будови каплиці. Тепер треба їм уже лише духової і матеріяльної допомоги українського населення з інших місцевостей, які находяться у кращому положенні. Далі треба їм інтелігентних працівників, бібліотеки, преси, без якої неможливий здоровий розвиток. Вбоге село Лентівня не може на це здобутись, бо дуже бідне. Воно працює як може, лиш помочі потреба. Памятаємо про Холмщину, Лемківщину, памятаймо ж також і про ці між нами рідні сторони (Лентівню, Острів, Кіньківці, Уйковичі і т. п.), в яких щойно по розвалі Польщі почалось нове життя. Ро-ма.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У МІНХЕНІ.

По реорґанізації гуртка У. Н. О. настало зовсім нове життя серед членів УНО. і всі взялися до праці. Що суботи відбувається проба хору, який в неділю співає підчас Служби Божої, на яку приходять багато німців. Дня 5 серпня ц. р. відбулися загальні збори УНО., на яких вибрали головою Михайла Гладія, далі Гищака Івана, Лебідя Стефана, Добущака і Магеровича. Голова Гладій зясував коротко значіння української еміґрації. — Зчерги принято одноголосно декілька внесків, між іншим у справі передплати своєї преси як »Краківські Вісті«, »Наступ« та інші. Новий провід з Гладієм Михайлом і Гищаком Іваном взявся до праці та зробив заходи у справі створення в Мінхені парохії для грек.-кат. українців. Дня 25. серпня ц. р. по Службі Божій відбулася Панахида за полк. Вітовського, підчас якої співав хор. По панахиді відбулися короткі сходини, на яких Михайло Гладій виголосив промову. Дня 31. серпня ц. р. відбулося свято перемоги, на яке приїхали всі українці з околиць Мінхену. На програму свята склалися хорові продукції і деклямації. Закінчилося відспіванням національного гимну.

—o—

Перед роком

8—10 ВЕРЕСНЯ.

Дні 8—10-го вересня це погоня німецьких військ за ворогом. Майже ціла смуга краю на полудне від Висли і на захід від Сяну була обсаджена по день 10-го вересня німцями. В Західній Галичині зайняті були Тарнів, Ряшів, Горлиці, а на півночі Лодзь, Радом, Рава Мазовецька. Після завзятої оборони піддалося і Вестерплятте в Данціґу.

В тих днях завершені і два великі окруження біля Радома і на захід від Варшави. Панцирні загони ґен. Райхенава проломили укріплення над рікою Вартою, біля Ченстохови, і 8-го вересня пополудні осягнули передмістя Варшави. Рівночасно німецька північна армія ґен. Кіхлера прорвалася через оборонну лінію ріки Нарев, та на схід від Пултуска, з метою осягнути ріку Буг. Таким чином вже коло 10-го вересня загрожено відворот великої польської армії, що відступала з Познанщини на Варшаву і це були початки найбільшого в тій війні окруження та найкривавішої битви в цій війні, під Кутном.

І на полудне від Варшави в околиці Радома попали польські дивізії у сак. Там їх охоплено тісним оступом. В тому часі, коли панцирні загони армії ґен. Райхенава осягнули передмістя Варшави, інші панцирні відділи цієї ж армії при допомозі частин армії ґен. Ліста просунулись біля Сандомира до Висли. Польським дивізіям по західньому боці Висли вже не вдалось переправити за ріку і вони в більшости попали в полон.

День 10 вересня ще раз доказував про недалеке вже подзвінне по розторощених збройних силах Польщі. *М.*

Хліборобська освіта

ВПИСИ ДО ХЛІБОРОБСЬКОГО ЛІЦЕЮ.

Український Центральний Комітет у Кракові встановив сітку фахового шкільництва („Краківські Вісті" ч. 81) та Український Допомоговий Комітет у Холмі оголосив вже вписи до фахових шкіл, що будуть відкриті на терені його діяльности. Хоча всі катеґорії фахового шкільництва для нас однаково важні, бо в усіх ділянках господарського життя бракує нам необхідних фахівців, то все ж фахове хліборобське шкільництво мусимо особливо підтримувати. На хліборобський фаховий вишкіл дуже мало звертали у нас уваги і як би не Українська Господарська Академія в Подебрадах, ми не мали б і тих фахівців, які тепер працюють на рідних землях.

Від 1937 року почали були виходити перші абсольвенти 3-літнього українського хліборобського ліцею в Черниці. На жаль, було їх дуже мало, бо школа починала працю з 5 учнями, на другий рік прибуло 11 учнів, щойно в останніх часах скількість кандидатів до ліцею збільшилася на 40. Були це наслідки несвідомости батьків, що не розуміли значіння хліборобського вишколу молоді.

Український Допомоговий Комітет у Холмі оголосив вписи між іншим і до хліборобського ліцею для кандидатів, що покінчили ґімназії нового типу або інші фахові середні школи (пр. торговельні).

Цю нагоду треба використати, бо треба дуже багато працівників з аґрономічною підготовою, не лише до ведення господарств, але як службовиків у різних державних і самоуправних установах та в кооперації. Нехай же не повториться такий легковажний підхід, як у справі хліборобського ліцею в Черниці.

Батьки, що бажають вчити своїх синів у *хліборобському ліцею*, нехай зголошують їх до Українського Допомогового Комітету в Холмі. Ми, в першій мірі хлібороби, виставили би собі погане свідоцтво, якщо б із браку учнів не можна було відкрити школи. Досвід з Черницею наказує нам звернути на це особлившу увагу.

Японія зацікавлена Голяндською Індією

Токіо, 6. 9. Закордонні справи стоять тепер на першому місці серед справ, які має полагодити уряд Коное. Рішення у справі політики Японії на Тихому Океані вже запали. В пятницю виїхала японська делеґація під проводом міністра господарки Кобаяші до Батавії для господарських переговорів з Голяндською Індією. Кобаяші, не військовик і не професійний політик, тільки людина інтересів. Він заявив, що »віддасть голову«, якщо не вдасться йому його місія. Це вперше японський міністр їде закордон для господарських переговорів. В Японії привязують велику вагу до цих переговорів, що мають забезпечити Східній Азії добробут,

НОВИНКИ

КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ.

7. Субота — Тита, Вартолом.
8. НЕДІЛЯ — 12 ПО СОШ. АДРІЯНА.
9. Понеділок — Сави, Пімена.

—o—

— КУРС РИТМІКИ ДЛЯ ЖІНОК І ДІТЕЙ починається у Кракові в салах »Просвіти« в суботу, 7. вересня ц. р. Зголошення та інформації від 16—17 год. в »Просвіті«, Краків, Адольф Гітлер-Пляц 12, II. п. (Ринок).

ШИРШІ СХОДИНИ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ при т-ві »Просвіта« у Кракові відбудуться в понеділок дня 9. вересня ц. р. в год. 7-ій вечором у домівці »Просвіти«, Краків, Адольф Гітлер-Пляц ч. 12. На денному порядку реферат і звіт з діяльности Секції. Приявність усіх членів побажана.

— В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ 8-КЛЯСОВІЙ ҐІМНАЗІЇ В ХОЛМІ починається наука в понеділок 9. вересня ц. р. При ґімназії є два інтернати для замісцевої молоді: хлопячий і дівочий.

До

10. ВЕРЕСНЯ

найдалі просимо вислати передплату на »Кр. Вісті« та вирівнати евентуальні залеглості за попередній час.

По 10. вересня здержимо висилку часопису всім довжникам.

Адміністрація
»КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ«.

— ТРИМІСЯЧНІ МАТУРАЛЬНІ КУРСИ відкриті при українській державній ґімназії в Холмі. Вписи в дирекції ґімназії. Наука починається в понеділок 9. вересня ц. р. Курсанти можуть мати приміщення в інтернатах. — Управа ґімназії.

— ЛІКАРІВ-УКРАЇНЦІВ закликає ще раз У. Ц. К. у Кракові, вул. Зелена 26, подати свої адреси та найважніші персональні дати, якщо їх дотепер не зголосили.

— ЕМЕРИТИ, втікачі зі Совітів, що не одержують досі емеритури, зголосяться чимскорше у свойому власному інтересі до Українських Допомогових Комітетів в місці свойого перебування для реєстрації. — УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР. КОМІТЕТ.

— 10.000 СТУДЕНТОК В НІМЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ. Цього року до німецьких високих і фахових шкіл вписалося 10.000 студенток на 50.000 загального числа студіюючих. Дуже високий відсоток студіюючих жінок пояснюється тим, що багато студентів покликано до війська. Числяться з тим, що цей відсоток студенток задержиться на високих школах і по війні, бо студентки тепер своїми практичними працями й поміччю у фабриках та сільському господарстві зовсім не тратять звязку з реальним, практичним життям. Університетські студії роблять їх ще більше повновартісними в суспільному й приватному житті.

— ЯК НІМЕЧЧЧИНА ДБАЄ ПРО СВОЇХ ВОЯКІВ. Кожний поодинокий вояк може собі тепер свою »залізну порцію« сам зварити. В довгих походах він вже зовсім незалежний від того, чи полева кухня в час наспіє чи ні. В німецькій армії введено тепер так звані наметні кухні, що ними можна страву не тільки підігріти, але й зварити. Для малих відділів, що стоять у далеких околицях, введено так звані »кухонні скрині«, що містять від 15 до 25 літрів, при чому одна літра завсіди відповідає одній порції. Страва, що її звариться на звичайній ватрі, може стояти в тих скринях кілька годин і опісля буде гаряча так, як свіжо зварена.

— ДВІ НОВІ ОПЕРИ ШТРАВСА. Можна подивляти, якою легкою, щасливою рукою працює нині вже 76-літній Ріхард Штравс. Недавно він тількищо закінчив і передав святочну музику з нагоди 2600-літнього істнування японської держави, а тепер, по великому успіху його опери »Дафне«, докінчує вже нову оперу, що її змістом є клясичний переказ про короля Міда. Ріхард Штравс і тепер ще не визнає ніяких »перерв«. В одному листі до відомого німецького диригента д-ра Карла Бегма, якому мистець присвятив партитуру »Дафне«, він пише, що на його »варстаті« в Ґарміш є тепер нова одноактова опера.

— ПОЕТИ Й ОБРАЗИ ВЕРТАЮТЬСЯ НАЗАД ДО БЕЛЬҐІЇ. Культурне життя в Бельґії починає знову йти давним руслом. Флямандські поети Фелікс Тіммерманс, Стіїн Штройвельс і ін. повертаються у свої давні місцевості назад, Генрі ван де Вельде обняв директорське місце у Високій Мистецькій Школі. Університети вже чинні, музеї також повідчинювані.

— ОПЕРЕТИ ЛЕҐАРА В БРІССЕЛІ. Бріссельські театри грають в цьому сезоні майже виключно віденські оперети. Великим поводженням тішиться Франц Легар: театр Моліера дає з великим успіхом у французькій мові »Веселу Вдову«, »Альгамбра«, від довшого часу »Ґрафа фон Люксембурґ«, а Флямандський Театр »Країну сміху«. Для німецьких військ, що стоять у Бельґії, створило »Крафт дурх Фройде« велике »Варієте«, що на його інавґурації грала м. ін. орхестра Барнабас ф. Ґечи.

З музичного життя.

ДО МУЗИКІВ І МУЗИКОЮ ЗАЦІКАВЛЕНИХ.

Щоби рушити з місця деякі пекучі питання нашого імпрезового та музичного життя, та прийти з допомогою безробітним музикам, ще раз просимо зацікавлених тими справами ввійти з нами безпосередно, або за посередництвом Українських Допомогових Комітетів у звязок. Для переведення потрібної праці просимо наших мельоманів та музиків:

В містах і містечках, де є запотребування на науку музики, (гру на фортепяні чи інших інструментах) треба перевести анкету з зацікавленими батьками й опісля прислати нам спис дітей із заподанням віку дитини, чи вона вчилася музики, як довго й де; адреса й звання батьків. Також просимо подати, чи в даній місцевості учить хтось музики і хто. Зазначити інструменти, на яких діти мали би вчитися грати.

Учителі музики повинні у власному інтересі зголосити свої адреси, скількість учнів, матеріяльне положення, фахову освіту (дипльоми, практику), також повинні зголоситись і безробітні диригенти хорів, чи дутих орхестр — (кваліфіковані — себто з диригентським курсом, або з довголітньою практикою) та подати свої *адреси й евентуальні умови, щодо місця праці.*

Просимо подати місцевість, до є запотребування на диригента із поданням вимог і винагороди, а також спис потрібних нот.

Всіх музиків артистів (фахових співаків, чи віртуозів) просимо прислати свої адреси із поданням роду музикування, праці з якої часово утримується, можливостей артистичних виступів (в гурті, чи окремо) із зазначенням часу, потрібного на підготову. Ціль: збірні концерти, концертові турне.

Зголошення слати на адресу: Український Центральний Комітет у Кракові, Зелена ч. 26 м. 12. Культурно-Освітній Відділ. Справи музичні.

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ
Культурно-Освітній Керманич.

З природи і техніки.

КЛІТИНИ ТІЛА БЕЗСМЕРТНІ

Незвичайно цікаве відкриття довговічности клітин людських тканин, що його наслідків ще годі передбачити, зробив перед кількома тижнями професор німецької клініки в Кордобі, Буссе-Ґравіц. Це, що клітини людських тканин мають дуже велику відпорну силу, що частина тканини відірвана від тіла при відповідному кормленні буде ще цілі роки жива й що її не дасться вбити ані трутиною ані низькою температурою, це було відоме. Тепер же проф. Буссе-Ґравіц перевів незвичайно цікавий досвід і про нього пише в мінхенському медичному тижневику. В північно-західних горах Арґентини найшов він індіянські мумії, що лежали вже яких 600 років, частинки тканин тих мумій вкладав до всяких споживчих розчинів та ствердив, що в них усе ще тліє життя: творилися нові клітини, росли й ділилися. Зворушений тим відкриттям він, за дозволом національного музею в Ля Плята, витяв зі старої египетської мумії з 5.300 року кусок тканини й тою самою дорогою ствердив, що клітини й тієї мумії живі, згл. що їх можна оживити.

Подібний досвід вдався йому і при дальших 12 муміях. На тій основі він твердить, що клітини небіщика попадають тільки в своєрідний сон і що смерть в особовому змислі не рівнозначно зі смертю клітин. Рівночасно з тим відкриттям повстає сумнів, чи клітина це дійсно вже остання життева одиниця.

Листування Адміністрації

Вп. о. Тивімонюк — Сосновиця: Передплата вирівнана по кінець листопада.

Вп. Стебелинський Мирослав — Ебінґен: По кінець ц. р. за »Кр. В.« треба надіслати ще 5.25 зол.

Вп. Мельник Никола — Зіценгайм: Грошей ще не отримали. »Кр. В.« дальше шлемо.

Вп. Василишин Іван — Бад Гомбурґ: »Кр. В.« ідуть на адресу до Бад Гомбурґа. Просимо реклямувати у Вас на пошті.

Всч. о. Ковальчик Михайло — Одрехова: За »Кр. В.« по кінець року треба ще надіслати 5.75 зол.

Вп. Фанок Гнат — Ватенштедт: Одержали 28.— зол.; 8.— зол. на »Іл. В.«, 3.50 зол. на »М. Д.«, а на »Кр. В.« 16.50 зол., які є заплачені до кінця серпня ц. р.

Вп. Інж. Кузик Дмитро — Нім. Перемишль: За »Кр. В.« по кінець року треба ще заплатити 16.— зол.

Вп. Макольондра Богдан — Ватенштедт: До тепер ми не отримали жадних грошей. Просимо подати дату надання грошей та на чию адресу вислали.

Вп. Александер Кліщ-Бурнашев — Еберсвальде: Грошей покищо не отримали. Часопис висилаємо на нову адресу.

Вп. Сидор Микола — Риманів: Просимо подати дату надання грошей за липень, інакше не можемо їх віднайти.

Вп. Качмарчук Антін — Ґравденц: Передплата за »Кр. В.« вирівнана по кінець листопада ц. р., а »Іл. В.« також по кінець листопада ц. р.

Хв. Волосна Управа — Кристинопіль: Передплата за »Кр. В.« вирівнана по 15. жовтня ц. р.

Вп. Бородайкевич — Бельсько: Грошей ще не отримали. Адресу Свящ. о. П. не можемо подати, бо самі не знаємо.

Вп. Сабарай Т. — Нім. Перемишль: Ваше прохання узгляднюємо і висилаємо »Кр. В.« Передплата вирівнана по кінець вересня ц. р.

Вп. Гільшанський В. — Дірен: Гроші отримали. Передплата заплачена до 15. липня ц. р.

Звертаємо увагу Вп. Передплатникам в Німеччині, які вислали передплату для нашого Видавництва через УНО в Берліні в липні і серпні — що ми досі ще не одержали виказів згаданих вплат і тимсамим не знаємо, хто і коли вплатив передплату. У власному інтересі всі заінтересовані повинні просити УНО, щоби такий виказ був висланий нам якнайскорше.

ВПИСИ ДО СЕМИНАРІЇ ТА НА ПЕДАҐОҐІЧНИЙ КУРС.

В найближчих днях починаються вписи до української державної коедукаційної семинарії в Романові-Живці. Одночасно починається при згаданій семинарії **однорічний педаґоґічний курс** для тих абсольвентів середніх шкіл, які бажають посвятитися учительському званню. Ближчі інформації Дирекції школи будуть оголошені у »Кр. Вістях«.

Управитель проф. Омелян Цісик.

—o—

Короткі вістки

= НОВИЙ УРЯД В РУМУНІЇ. Після уступлення премієра Джіґурту король іменував премієром ґен. Антонеску, що стоїть близько Залізної Ґвардії. — Ґен. Антонеску дістав такі великі повновласті, яких не мав досі ніодин румунський премієр. Він порозумівся з провідником Залізної Ґвардії, Горією Сімою, який має стати міністром внутрішніх справ. Всі права короля обмежені так, що він тільки репрезентуватиме край. Конституція з 1938 р. знесена, парлямент розвязаний.

= ПЕРЕСЕЛЕННЯ БАСАРАБСЬКИХ І БУКОВИНСЬКИХ НІМЦІВ. В Москві підписано 5. ц. м. німецько-совітський договір про переселення німців з Басарабії та північної Буковини. З Басарабії зголосилось 90.000 німців, переважно селян, з північної Буковини 25.000, головно міщан. Тільки з самих Чернівців зголосилося 15.000 німців.

= РУМУНСЬКО-БОЛҐАРСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ. Як повідомляє щоденник »Тіспуль«, у Крайові закінчує свою працю технічна комісія румунської та болгарської делеґації. Голови обох делеґацій опрацювали спільно текст договору та дійшли до повного порозуміння. Всі спірні справи будуть скоро полагоджені.

= АНГЛІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ КУПУЄ ДОМИ В АМЕРИЦІ... Америк. часописи пишуть, що англійська королівська родина купує доми в Ню-Йорку, подібно як б. голяндська королева Вільгельміна, як б. неґус Абісинії, Гайле Селяссіє...

= ЗОЛОТІ МЕДАЛІ ДЛЯ ІТАЛІЙСЬКИХ ГЕРОЇВ. Вперше від часу приступлення Італії до війни надано найвищі військові відзначення, золоті медалі, трьом хоробрим воякам, що полягли за свободу Італії. Золоту медалю надано за геройське діло, припечатану жертвою життя.

= ВИПРОДАЖА АНГЛІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. Мірою слабини й розкладу донедавна ще могутньої англійської світової імперії є відступлення нею на 99 літ 18 летунських баз на островах Атлянтику недалеко східніх берегів Америки взаміну за 50 старих американських контрторпедовців.

= ЗМІНИ У ФРАНЦУСЬКІЙ ДИПЛЬОМАТІЇ. Міністр закордонних справ Франції Бодуен заповів великі зміни в дипльоматичному корпусі вже в найближчих днях. Маршал Петен бажає відмолодити дипльоматичний корпус і натхнути його новим духом. Мають звільнити 83 дипльоматів.

= ВИВЛАСНЮЮТЬ МАДЯРСЬКИХ ЖИДІВ. На основі протижидівського закону в Мадярщині вивласнено 70.000 морґів, що були власністю жидів.

= ЗАХВОРІВ ПРЕЗИДЕНТ ФІНЛЯНДІЇ. Калліо, президент Фінляндії, розхворівся на серце так, що вже не зможе більше урядувати. Калліо перепрацювався підчас війни з СССР та після неї, коли працював над відбудовою краю.

= ЯПОНЦІ ЗА ЗБЛИЖЕННЯМ ДО ДЕРЖАВ ОСІ ТА СССР. Токійський щоденник »Кокумін« подає, що делеґація зложена з колишніх членів розвязаних партій, явилася в міністра фльоти та домагалася навязання якнайтіснішої співпраці з державами осі та СССР.

ОГОЛОШЕННЯ

Комісарська Управа Фірми Краків, Ринок число 30.

ЯКІВ ҐРОС

поручає українській клієнтелі порцеляну, кришталі, лямпи

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Книжки, шкільне та бюрове приладдя, дитячі забавки — продає »Папирус« у Ярославі, вул. Головна 16. 1012 3-15

Пошукую Друга Ярослава Сеха з села Берлин, пов. Броди. Хто знав би що про нього, нехай ласкаво напише на адресу: Андріїв Петро, Watenstedt über Braunschweig. Lager 11. St. 240. 1032 2-2

Дарка, відізвися! — Брат Богдан Кузич, пошта Красничин, пов. Красностав. 1026 2-5

Софія Черникова, Ваш чоловік живе. Напишіть! Козакова, Krakau Michałowski-gasse 4, W 6. 1032 1-2

Хто знав би, де знаходиться Олександер Повровник, що служив у 7. п. а. 16 в Лодзі та дістався до неволі, зволить подати його адресу до »Краківських Вістей« для його майстра під ч. 1033. 1033 2-2

Найдешевші та найкращі всякого рода церковні й домашні свічки тільки з української фірми

„ДОСТАВА"

нова адреса: Варшава, Хмельна, 25/16. тел. 584-27
Конто: Postscheckamt Warschau 2324
під фаховою кермою нового власника Григорія Божика. Замовлення полагоджує скоро й солідно. (На складі є теж ладан). 1035 1-2

К. ПИТЛЬОВАНИЙ, друкар звільнений з полону, просить Знайомих о вістки про родину зі Львова. K. Pytlowanyj, Erfurterstr. 28. Weimar.

Володимир Юрчишин (Mahlwinkel, Wolmirstedt, bei Heinr'ch Jäger, шукає своєї сестри Анни Юрчишин, що була вРяшеві. 1037 1-1

Сестричко Лесю, відозвися! Степан Барна, Stettin, Eisenstr. 2.

Пошукую свойого брата Мирона Тереляка, що виеміґрував із України. Хто знав би про нього, хай зголосить на мою адресу. Евген Тереляк — (Parsch) bei F-ma Rosenberger & Co., Salzburg, Weiserstrasse 20 a. 1038 1-2

Знайомі з сіл: Бабухів і Вербилівці, пов. Рогатин, відізвіться негайно в справі важній для Михайла Хабурського на адресу: Лікар Вол. Помірко, пошта: Mlawa - Südostpreussen 1039 1-3

Ярослава Ховзуна з Золочева пошукує сестра Катерина Тлустик із Курманович пов. Перемишль — на адресу: Краків, вул. Ожешкової 7. 1040 1-1

Пошукую Адама Боґеру і Івана Сивака з с. Ямна Долішня пов. Добромиль, Степан Даньків, Краків, Надвіслянська 10.

Галя Литвинівна, Сотник із Шляхтинець, відізвіться: Краків, Яблоновських 12. Литвин. 1041 1-1

Роман Ковч пошукує брата Мирона, Hrubieszów Post - Leszków, Gut - Rasin. 1042 1-1

Пошукуємо панночки, що добре вишиває й шиє. (Найрадше з фаховою школою). Зголошення: »ГУЦУЛЬСЬКЕ МИСТЕЦТВО«, Краків, Adolf-Hitler Platz 18 (давн. Старий Ринок). 1043 1-1

Оголошуйтесь в „К.В."

Знаменитий засіб проти болю голови, зубів і т.п. нервових болів

„Dekaton"

висилає за попереднім надісланням грошей на товар і на — — порто — —

Осип Рудакевич
Краків, Дітля 105.

Ціни: Пакетик 6 порошків — 1,— зол.
Пакетик 20 порошків — 3,— зол.
Пакетик 100 порошків — 12,50 зол.
1036 1-2

Українці купують

порцеляну скло кришталі 591 27-27

у фірмі ЯКІВ ДІНЕР

Краків, вул. ШЕВСЬКА 20.
Treuhänder — Paul Schwarz

Технічне знаряддя найдешевше купите у фірмі „ЗЕНІТ"

Краків, Вестрінґ ч. 6. Українська Комісарська Управа. 1024 9-25

„Küche und Heim"
:-: Inhaber Bruno Galuszka :-:

Гуртівня кухонного приладдя
ЕМАЛІЯ
АЛЮМІНІЙ
СКЛО
ФАЯНС
ПОРЦЕЛЯНА
Краків, Agnesgasse 2.
579 27-27

Доставляємо з власної фабрики

УДОСКОНАЛЕНІ МАШИНИ

Продажа. Цементові фарби.
Цінники. Проспекти — на бажання.
Торговельно-Промисловий Дім

„МАШИНОБЕТ"

Краків, Кроводерська 4., партер.
Ваґонова продажа Портлянд-Цементу з фабрик Горішнього Шлеська.

Спедиційне бюро „Ілля Бекман"

Краків, Wawrzyńca-str. 9.

поручає себе українській клієнтелі.

Тройгендер.
792 3-3

УНІВЕРЗАЛЬ

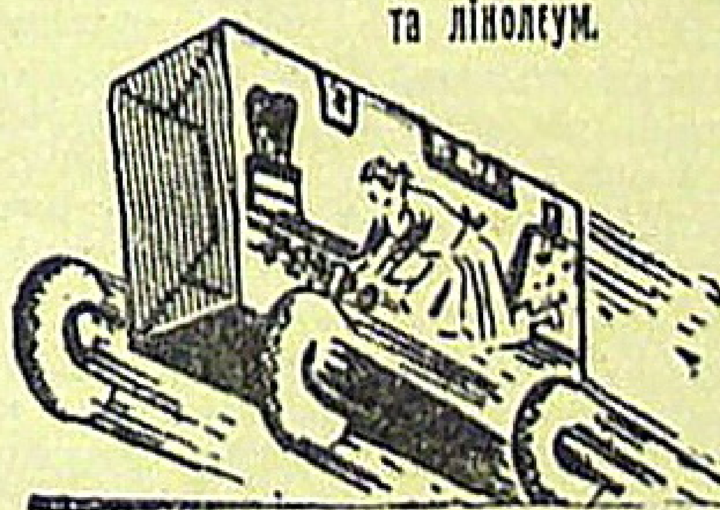
усякого рода

БУДІВЕЛЬНІ МАТЕРІЯЛИ:

цегла, цемент, папа, дахівка, цементово-азбестові плити „Етерніт", кафлі, тростиніві мати, тер, асфальт, вапно й т. п. — ВАҐОНОВО ТА ДЕТАЛЬНО.

Краків, вул. Старовіслья 28. Тел. 129-37.

TEMPO
Віск без запаху в порошку для підлоги та лінолеум.

Виріб фабрики „Добролін"

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хто хоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Передплата однакова в краю й закордоном. Часопису на кредит не можемо висилати. При зміні адреси треба все подавати попередну адресу.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на передплату чи книжки з Генерал-Ґубернаторства належить посилати переказами або чеками нашого видавництва Sch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung" Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. З Протекторату на адресу: Probojem". Praha XIV-65 post. schr. 3. Курс 1 нім. марки 2 золоті; 1 чеської корони 20 сот. При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.
Звертаємо увагу подавати читку і докладну адресу.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39.
З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під накázною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil; Hauptschriftleiter L. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II. Fernsprecher 230-39. Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung. Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher. 102-79